

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Vliv médií na osobnost středoškolské mládeže v prostředí domova mládeže

Vypracovala: Renata Valachovičová

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 31.3 2014

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala panu Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za jeho pomoc, náměty, inspiraci, odborné vedení a cenné rady při tvorbě této bakalářské práce. Dále děkuji vedení, pedagogům, žákům a studentům Střední školy a Vyšší odborné školy cestovního ruchu a ostatním žákům a studentům, kteří jsou ubytovaní na domově mládeže Rudolfov, za spolupráci při dotazníkovém šetření.

Anotace

Klíčová slova: hodnota, adolescence, média, volnočasové aktivity

Bakalářská práce se zabývá vlivem médií na osobnost středoškolské mládeže, a to v prostředí domova mládeže. Teoretická část je věnována pojmům hodnota, hodnotová orientace, vymezení pojmu adolescence, popisu změn v tomto období, také volnému času a zájmům adolescenta. Dále pak přibližuje média, především různé pohledy na negativní i pozitivní vlivy a shrnuje oblast volnočasových aktivit.

Hlavním cílem praktické části bude zjistit, k čemu mládež využívá internet, zda výchova mimo vyučování a režim domova mládeže ovlivňuje čas strávený na internetu, jestli žáci porušují či akceptují pravidla a vnitřní řád na domově mládeže při používání internetových médií a jestli existují významnější rozdíly mezi žáky ubytovanými a neubytovanými.

Abstract

Key words: moral values, adolescence, media, leisure time activities

This bachelor's thesis touches upon the media in relationship with the students staying in the dormitory. Theoretical part to the thesis centres on the concepts of both moral value and its focus. Additionally, it is the broad definition of the term adolescence including the mental changes associated with it. Finally, it monitors the leisure time activities together with the students' interests. The thesis embraces media from many aspects, mainly it is their positive and negative contribution to the life of the students. The last chapter of the theoretical part summarises the research dedicated to the leisure time activities.

The goal of the practical part is to uncover what students use the internet for and whether the time spent in the dormitory somehow affects the areas students search for. Moreover, the thesis attempts to find out to what extent the students obey rules applied to the internet usage. Eventually, the paper tries to explore if there are any substantial differences between students accommodated in the dormitory and those living with their parents. Both groups are examined with special focus on the online activities.

Obsah

Úvod	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Hodnoty, hodnotová orientace	8
1.1 Vymezení pojmu hodnoty, hodnotová orientace	8
1.2 Klasifikace hodnot, hodnotové orientace	10
1.3 Hodnoty z hlediska pedagogiky	11
1.4 Socializační činitele a další vlivy na utváření hodnot	12
2 Vývojové období - adolescence.....	15
2.1 Vymezení období adolescence	15
2.2 Vývojové změny v adolescenci	16
2.3 Volný čas a zájmy adolescenta.....	20
3 Vliv médií na utváření osobnosti adolescenta.....	23
3.1 Dělení a význam médií	23
3.2 Vliv médií – vývoj, typy	26
3.3 Vliv médií a pohledy na jejich pozitiva a negativa	27
4 Volnočasové aktivity.....	31
4.1 Co a kdo ovlivňuje volný čas	31
4.2 Formy volnočasových aktivit	32
4.3 Spontánní a řízená zájmová činnost – podmínky	34
4.4 Prostor pro seberealizaci a rozvoj osobnosti v domově mládeže	35
II. PRAKTICKÁ ČÁST	39
5 Výzkumná část	39
5.1 Cíl	39
5.2 Výzkumná otázka	39
5.3 Předpoklady.....	39
5.4 Metody práce.....	40
5.5 Charakteristika výzkumného vzorku	40
5.6 Prezentace a interpretace výsledků praktické části.....	43
5.7 Shrnutí výzkumného šetření.....	54
5.8 Ověření předpokladů.....	56
6 Závěr	58
Seznam použité literatury a zdrojů:	60
Tištěné zdroje	60
Internetové zdroje.....	62
Přílohy.....	63

Úvod

Zdá se, že v posledních letech jsou média hlavní náplní volného času mládeže. Bez médií, a hlavně bez internetu, si dnešní mládež nedokáže představit život. Využívají internet k vyhledávání informací, ke komunikaci, k zábavě a také k plnění školních povinností. A právě média, která jsou také jedním z činitelů při utváření postoju a hodnot dětí a mládeže, se mohou stát rizikovým faktorem ve volném čase mládeže. O vlivu médií se dnes hodně hovoří, provádí se řada výzkumů, které jsou zaměřené především na negativní vlivy médií. Mládež je velmi citlivá na nové trendy a fenomény společnosti, proto je také nejvíce ohrožena, jak v oblasti fyzické, psychické, tak i sociální. Média se stala natolik významná, že mediální výchova byla zařazena jako průřezové téma do Rámcových vzdělávacích programů.

Výběr tématu bakalářské práce nebyl náhodný. O to, co dělá mládež ve svém volném čase, se zajímám po celou dobu svého působení na domově mládeže Střední školy a Vyšší odborné školy v Českých Budějovicích, kde pracuji jako vychovatelka. Dalším důvodem byly nové způsoby chování a jednání mladých lidí, které v poslední době pozoruji čím dál častěji, kdy spolu komunikují prostřednictvím mobilů, sociálních sítí, přestože jsou od sebe vzdáleni pár kroků. Podle výzkumu Rady pro rozhlasové a televizní vysílání je pro populaci ve věku 15-29 let při komunikaci velmi důležitý mobilní telefon a internet. Populace ve věku 15-17 let využívá internet nejvíce ke komunikaci na sociálních sítích, dále k vyhledávání informací a k chatování (www.rrtv.cz). Výzkumy ukázaly, že především aplikace a webové stránky, které umožňují obousměrnou komunikaci, patří mezi nejnávykovější a mohou se stát rizikem (www.adiktologie.cz). Žáci dnes potřebují být připojeni k internetu i kvůli plnění školních povinností. Je proto samozřejmé, že tuto možnost musí mít i pokud jsou ubytováni na domově mládeže. Kdy, jak a k čemu využívají žáci internet a používají ostatní média je ovlivněno určitými návyky také z rodiny. Jedním z našich úkolů ve výchově mimo vyučování je tyto návyky formovat a usměrňovat. Téma úzce souvisí s oborem sociální pedagogika, především s oblastí sociální patologie a prevence.

Při práci využiji odbornou literaturu, internet, vlastní zkušenosti získané v zaměstnání a konzultace s ostatními kolegy. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaké existují souvislosti mezi výchovou mimo vyučování, režimem domova mládeže a časem, který žáci stráví na internetu.

První oblast teoretické části je zaměřena na vymezení pojmů hodnota, hodnotová orientace, zabývá se jejich klasifikací, tím, jak jsou hodnoty vnímány v pedagogice a co nás ovlivňuje při utváření hodnot.

Druhá oblast vymezuje období adolescence, popisuje, k jakým změnám dochází v tomto období, co to je volný čas a jaké zájmy preferuje adolescent.

Třetí oblast práce popisuje dělení a význam médií, jak probíhal vývoj médií, jaké existují typy médií a shrnuje různé pohledy na pozitiva a negativa.

Závěrečná oblast teoretické části je věnována volnočasovým aktivitám, co a kdo ovlivňuje volný čas adolescenta, vymezuje formy volnočasových aktivit, definuje podmínky pro spontánní a řízenou zájmovou činnost a také, jaký je prostor pro seberealizaci a rozvoj osobnosti adolescentů v domově mládeže, se zaměřením na konkrétní výše uvedený domov mládeže.

V praktické části bude cílem porovnat, jaké existují rozdíly v délce stráveného času na internetu mezi žáky, kteří jsou ubytováni na domově mládeže a kteří ubytováni nejsou. Dále potvrdit či vyvrátit tvrzení, že výchova mimo vyučování a režim domova mládeže mají pozitivní vliv na čas strávený aktivitami na internetu. Analýzou zjištěných faktů chci naznačit pedagogické možnosti ovlivňování volného času mládeže.

I. Teoretická část

1 Hodnoty, hodnotová orientace

Z generace na generaci si přenášíme duchovní i materiální hodnoty. Tyto hodnoty se přenáší socializačním procesem, tzn. porozumět kultuře, internalizovat hodnoty a jednat, chovat se podle těchto norem. Zdrojem těchto procesů jsou různé socializační činitelé - primárně rodina, škola, později vrstevnické skupiny, ale také média. Hodnoty a způsob života se mění tak rychle, jak se mění i životní podmínky.

1.1 Vymezení pojmu hodnoty, hodnotová orientace

Hodnoty jsou součástí osobnosti, vyskytují se jednotlivě, nebo ve skupině, zde se utváří hodnotový systém. Ten ovlivňuje náš přístup ke světu, motivuje nás a řídí. Relativně trvalé soubory hodnot vytvářejí systém - hodnotovou orientaci. Každý má svůj individuální hierarchický systém hodnot nastavený od nezbytných po postradatelné.

Studiem hodnot se zabývá mnoho, především antropologických, oborů. Jako samostatná filosofická disciplína, která studuje hodnoty a hodnocení se vymežila axiologie. *Studium hodnot umožňuje definovat, co vlastně tvoří specifický životní styl toho kterého jedince, rodiny, generace, společenské skupiny, země, epochy* (Kučerová, 1996, s. 46). V axiologii znamená hodnotit volit mezi kvalitami, vybírat, dávat přednost a odmítat na základě určitých kritérií, standardu a vzorců, neznámá tedy poměřovat kvantitu (Kučerová, 1996, s. 60). Schopnost adekvátně, kvalitně a odpovědně volit a vybírat, ale také odmítat, považuje Prudký za významnou úlohu hodnot a hodnotové kompetence občanů (2009, s. 39,40).

Existují různé definice pojmu hodnota, hodnotová orientace. Prudký shrnul různé rozlišení hodnot do jedné definice: *Hodnoty jsou pojmy nebo přesvědčení vztahující se k žádoucím cílům, nebo jsou zdrojem chování, které přesahuje specifické situace a řídí výběr cílů, nebo slouží jako kritéria posouzení chování a jevů; v motivační složce osobnosti jsou uspořádané podle relativní důležitosti* (2009, s. 184). Podle Hofstede jsou hodnoty všeobecné tendence k dávání přednosti určitým stavům skutečnosti před jinými (Prudký, 2009, s. 59).

Kučerová uvádí, že každý jednotlivec, ale i společenské skupiny uznávají různé hodnoty, odlišují se tím, co pokládají za důležité a žádoucí. *Když hovoříme*

o hodnotách, máme na mysli nejen to, co je k životu nutné, potřebné a užitečné, ale i to, co milujeme, co je nám drahé, milé, co je blízké našemu srdci (1996, s. 45).

Výraz hodnota má podle Řičana dva významy - „vyšší hodnota“, např. *krása, dobro, spravedlnost, tedy to, co daná společnost nebo nějaká její část uznává za obecně žádoucí a co je v tomto smyslu i normou a hodnota jako cokoli, co uspokojuje jakoukoli potřebu kteréhokoli člověka, tedy co pro něj je hodnotou či má hodnotu (2007, s. 110).*

Také Kučerová zdůrazňuje dva významy pojmu hodnota: *Mluvíme-li o hodnotách, máme na mysli buď všechno, co přináší uspokojení, co uspokojuje naše potřeby a zájmy nebo máme na mysli hodnoty v užším slova smyslu, základní kulturní kategorie, které odpovídají našim vyšším tendencím, normám a ideálům, zvláště sociálním, mravním a estetickým (1996, s. 65).*

Hodnoty velmi úzce souvisí s potřebami člověka. Za důležité považuje Řičan uspokojování primárních psychologických potřeb, a to sexuality, sebeprosazení, bezpečí, společnosti, agresivity a potřebu pečovat o druhé. Opírá se také o Maslowovu hierarchii potřeb - pokud jsou dostatečně syceny nižší potřeby, nastupují potřeby vyšší (2007, s. 104,108).

Jestliže psychologie zkoumá hodnoty na individuální úrovni, pak sociologie na úrovni celé společnosti.

Vztah hodnota - potřeba objasňuje ve své knize *Sociologie sociálních skupin* také Novotná. Jedinec přichází do sociální skupiny se svojí soustavou hodnot, se svojí hodnotovou orientací, ze které vycházejí jeho potřeby, dochází k interakci hodnotových soustav členů skupiny a vytváří se skupinová hodnotová soustava, skupinová hodnotová orientace a skupinové hodnotové preference. Ty jsou zpětně ovlivňovány saturací či deprivací potřeb (2010, s. 20).

Dalším pojmem, který často spojujeme s hodnotami, jsou postoje. Řičan k tomuto uvádí: *Nejobecnější postoje, které určují celý životní styl a orientaci člověka ve světě, nazýváme hodnoty nebo hodnotové orientace, lidově žebříček hodnot (2007, s. 105).*

Ke vztahu postojů a hodnot se také vyjadřuje Prudký: *O hodnotách se velmi často předpokládá, že jsou zdrojem postojů nebo abstrakcí z postojů a přesvědčení vztahovaných k určitým objektům (2009, s. 180).*

Hodnotovou orientací většinou rozumíme hierarchicky uspořádanou soustavu hodnot, která se vytváří v průběhu života. Některé hodnoty jsou dominantní a mohou

celou orientaci ovládat. Tento systém je závislý na dalších zkušenostech individua a může se i dramaticky měnit (Bocan, 2011, s. 15).

O vlivech na utváření hodnotové orientace hovoří i Říčan. Hodnotové orientace jsou příbuzné s některými zájmy, např. zájem o umění může proniknout celým životním stylem, pak určuje hodnotovou orientaci člověka, hodnota je přijímána jako norma a určuje i jeho morálku. Zájem definuje jako odvozenou potřebu, která se uspokojuje prováděním určité činnosti, záměrným působením jej můžeme snadněji ovlivnit než primární potřeby nebo hodnotové orientace (2007, s. 104-106).

1.2 Klasifikace hodnot, hodnotové orientace

Tak, jako se uvádí mnoho definic pojmu hodnota, hodnotová orientace, neexistuje ani stejný pohled na jejich třídění. Většina lidí je schopna rozlišit hodnoty materiální (jídlo, majetek, zdraví...), hodnoty sociální (láska, přátelství...) a hodnoty duchovní (tedy i estetické, morální a intelektuální hodnoty).

Prudký ve své *Studii o hodnotách* rozlišuje hodnoty na individuální, které jsou dány individuálními zkušenostmi jednotlivců v rámci jejich geneticky zděděných možností a hodnoty sdílené (kulturní), které se týkají vztahů mezi členy společnosti, projevují se způsoby chování přijatelnými nebo odsuzovanými danou společností. Uvádí také členění hodnot podle Rokeache na cílové, které definují konečný stav, tedy to, o co má smysl usilovat a instrumentální, které se vztahují ke způsobům chování a jednání (2009, s. 60,87).

Často je uváděná klasifikace hodnot Kučerové, která je dělí podle dimenzí, v nichž člověk prožívá sebe i svět, na přírodní, civilizační a duchovní, přírodní pak ještě dále na vitální (životní) a sociální (1996, s. 72).

Problematikou hodnotových orientací a jejich typologií se zabývá především psychologie. Asi nejznámější je Sprangerova teorie hodnot, kde autor rozlišuje šest typů podle toho, na co je jedinec zaměřen:

- a) typ teoretický - směřuje k hledání pravdy, k uvažování, ke kritice, je racionální
- b) typ ekonomický - měří všechno praktičností a užitečností, zaměřuje se na prosperitu a kumulování majetku
- c) typ estetický - vidí nejvyšší hodnotu ve formě a harmonii, je individualista a soběstačný

- d) typ sociální - je altruista a nesobecký člověk, láska je pro něj jedinou správnou formou lidského vztahu
- e) typ politický - hodnotí nejvýše moc, je soutěživý, vyhledává vliv, možnost ovládat druhé
- f) typ náboženský - je zaměřen k absolutním hodnotám, nejvyšší hodnotu vidí v jednotě, hledá mystickou náboženskou zkušenost

Podle Říčana nemáme v tomto systému kam zařadit například hodnoty spjaté se sportem a kulturou těla, které výrazně určují životní styl mnoha dnešních lidí (2007, s. 106).

V českém prostředí se zabýval preferencí jednotlivých hodnot hlavně Sak, který se zaměřil na mladou generaci ve věku 15–30 let. Na základě výsledků faktorové analýzy rozlišil tuto obecnější hodnotovou orientaci:

- egoisticko-materialistická - tvořená hodnotami jako majetek, plat, společenská prestiž, soukromé podnikání, úspěch v zaměstnání
- profesně-rozvojová - hodnotami jsou zde vzdělání, rozvoj vlastní osobnosti, zajímavá práce, úspěšnost v zaměstnání
- reprodukční - hlavními hodnotami jsou životní partner, rodina a děti, láska
- globální - je tvořena hodnotami jako zdravé životní prostředí, mír a zdraví
- liberální - je sycena hodnotami jako svoboda, demokracie, soukromé podnikání
- sociální - je vyjádřena hodnotami jako veřejně prospěšná práce, politická angažovanost, společenská prestiž a být užitečný druhým lidem
- hédonistická - je vytvářena hodnotami jako koníčky a zájmy, přátelství a láska, je jistou alternativou k orientacím na rodinu, společnost, hromadění majetku i profesi (www.msmt.cz)

1.3 Hodnoty z hlediska pedagogiky

Hodnoty jsou abstraktním pojmem a můžeme je vysvětlit několika způsoby. *Z hlediska filozofického je hodnota morální kategorií, jež určuje normy chování* (Durozoi, Roussel, 1994, s. 109). V psychologii chápeme hodnoty jako objevování toho, co je pro subjekt významné, mají motivační vliv, představují cíle, které toužíme dosáhnout. *Pro sociologii jsou hodnoty kolektivní ideály, které mají schopnost*

ovlivňovat individuální jednání. Pro západní společnost jsou to svoboda, práce, rovnost, láska k bližnímu (Montoussé, 2005, s. 97).

V pedagogice vnímáme pojem hodnoty spíše jako dílčí výchovné cíle - jedinec má směřovat k trvalejším hodnotám, k tomu, čeho si váží, co má pro něj smysl.

Hodnoty a hodnotová orientace jsou pro pedagogiku důležité, protože pedagogickým záměrem je přenášet hodnoty a hodnotový systém na děti a dospívající. Sak je přesvědčený, že úkol pedagogiky spojený s přenosem hodnot, klade na pedagogiku vysoké nároky – musí sledovat hodnotový vývoj jedinců, zvažovat aktuální stav zvnitřnění hodnot a volit vhodné výchovné nástroje k přenosu hodnot. Dalším důležitým aspektem hodnot pro pedagogiku je vliv hodnotového systému jedince na proces jeho výchovy a vzdělávání. Například odlišnost postavení jedince ve vzdělávacím procesu při vysoké a při nízké preferenci vzdělávání (2000, s. 27).

Kučerová ve své knize *Člověk-hodnoty-výchova* pojednává o hodnotové výchově, tedy „výchově hodnotami k hodnotám“ a vyjadřuje se k tomu, že výchovný proces spočívá na základech všeobecné axiologie. *Studium procesu hodnocení a tvorby hodnot je nepochybně základem pro teorii výchovy vůbec. Účinná výchova je možná jen na základě hodnotového přístupu* (1996, s. 49).

Také Prudký vymezuje cíle výchovy v oblasti hodnot: *Výchova tedy musí naučit kritériím rozlišování a rozvíjet dovednost uspořádat cílové hodnoty podle jejich důležitosti pro nás a podle jejich mravní kvality a důsledků pro druhé lidi, pro společnost, pro stav světa* (2009, s. 193,194).

1.4 Socializační činitelé a další vlivy na utváření hodnot

Děti a mládež si utváří hodnoty a postoje k životu, rodině, lidem, odpovědnosti, volnému času apod. Učí se nápodobou a přebírají hodnoty, normy a vzorce chování od lidí, kteří je obklopují. Své vzory si děti hledají nejprve v rodině, později mezi kamarády, učiteli, hudebníky, ale mohou se jimi stát i postavy z filmů, knih, z počítačových her. Podle názoru Svobody se v dnešní době snižují nebo i vytrácejí vzory reálné, hodnotné, zůstávají vzory biologické - otec, matka a vzory typické pro určité období - komerčně úspěšní zpěváci, sportovci (2011, s. 6). Tyto vzory mohou být pozitivní, ale i negativní. Vzory jsou obvykle mladými lidmi plošně přijímány, mají na ně vliv hlavně prostřednictvím masmédií.

Jako první, kdo reguluje chování dítěte a poskytuje mu společensky žádoucí normy, je rodina. Podílí se na utváření jeho postoju k okolí i k sobě samému. Děti a dospívající samozřejmě přebírají životní styl rodiny, ve které žijí. Životní styl každé rodiny je dán socioekonomickým postavením a vzděláním rodičů. Dnes dochází k mnohým změnám v rodině a zároveň i problémům v mnoha funkcích, které rodina měla a má. V posledních letech není často rodina schopna zajistit existencionální podmínky (životní jistoty, důvěru, lásku a podporu) a mnohdy ani existenční (ochranu, bezpečí, potravu...). Pak tato rodina není schopna pomoci ani při orientaci ve světě a formování hodnotového žebříčku.

Ve svém příspěvku *Zdroje, důsledky a návrhy řešení agresivního chování v současné škole* hovoří Svoboda o vlivu limitů na vytváření hodnot. Limity vznikají v rodině výchovným stylem. V rodinách často chybí režim, dítěti nejsou vymezovány hranice, jsou upřednostňovány jeho potřeby. Heslem mnohých rodičů je dnes „vše pro moje dítě“. Takové dítě manipuluje s okolím, má velmi nízkou toleranci k druhým a očekává, že se vše podřídí jemu (2011, s. 6).

Rodiče většinou problémy s dítětem nemají, protože po něm nic nechtějí. Ale pokud má dítě dodržovat nějaký řád v jiném prostředí, bere to jako újmu.

Dále se podle Svobody snižuje také hodnota tabu. V různých počítačových hrách s násilnou tematikou padá tabu smrti, dítě je za smrt „odměňováno“. Podobné je to i u norem sexuálního chování díky běžně dostupným záběrům různých forem intimity, často i deviantní (2011, s. 5).

Dalším socializačním činitelem ve vývoji dítěte je vrstevnická skupina. *Jedním z rysů vrstevnické skupiny je to, že hodnoty a normy jsou neformální, implicitní povahy vyjadřující svébytnost každé jednotlivé skupiny mládeže. Mluvíme také o subkultuře mládeže a jejím podrobnějším členění* (Budinská, Vaňková, 2010, s. 7).

Subkultury představují rozdílnou cestu v životním stylu ve vztahu k dominantní kultuře společnosti. Specifický styl subkultury zahrnuje image, vystupování a argot. Normy stanovené vrstevníky mají velký význam hlavně v období dospívání, většinou mají přednost před normami rodiny, školy, majoritní společnosti.

Socializační funkci má také škola. Dítě se učí orientovat v tomto prostředí a zároveň si osvojuje žádoucí způsoby chování. *Je zde možné pozorovat vyšší míru formálnosti vztahů účastníků těchto procesů především prostřednictvím přítomnosti autority učitele-vychovatele, jako zástupce společnosti, jejích požadavků na chování,*

jednání a výkon, dodržování určitých norem a přijetí určitých hodnot (Budinská, Vaňková, 2010, s. 6). Problém se socializací ve škole může mít dítě, které přichází z rodiny se zcela odlišným systémem hodnot, než který prezentuje škola.

Značně problematickým socializačním činitelem jsou média. Specifickým mediálním publikem jsou děti a mládež, jejichž proces socializace je médii ovlivněn silněji než u dospělých. Média obklopují jedince již od útlého věku. Ve většině dětských pokojů dnes najdeme televizi, počítač s připojením na internet, notebook, videoherní konzole, iPody, MP3, mobily, což souvisí s velmi rychlým vývojem techniky a snazší dostupností. Zatímco dříve bylo sledování televize rodinnou záležitostí, dnes se děti „zavírají“ do svých pokojíků a rodiče ztrácí přehled, jaké pořady sledují, jaké webové stránky navštěvují.

Moravec říká, že jedním z fenoménů současné konzumace mediálních obsahů dětmi a dospívajícími je individualizace (2011).

Také Sak zastává názor, že média mají vliv na život mládeže a její socializaci (2000, s. 78).

O vlivu médií, zejména televize, na socializaci dnešních dětí a mládeže nepochybují ani Matoušek a Kroftová. *Škodlivé účinky na děti a mládež může mít jak násilí fiktivní, tak naturalisticky popisované násilí skutečné, tak i nejasná hranice mezi tím, co se opravdu stalo a co nadsadili pro větší účinnost autoři pořadu. Za normálních okolností má dítě již ve středním školním věku schopnost distancovat se od předváděného násilí a zaujímat k němu kritický postoj. Tato kritičnost se však dá vhodným druhem zábavného podání scén s násilím oslabovat* (2003, s. 101).

2 Vývojové období - adolescence

Pojem adolescence je z latinského slova *adolesco*, což znamená dospívat, vyvíjet se, ale také vzrůstat, sílit, mohutnět (Říčan, 2004, s. 191). Chceme-li zjišťovat a pochopit, jak média ovlivňují život mládeže, nakolik omezují jejich volnočasové aktivity, vyplňují jejich volný čas, proč a jak působí na osobnost adolescentů, je třeba také důsledně se obeznámit s tímto vývojovým obdobím, kdy se do popředí dostává hledání „vlastního já“, vztahy, emoce. Adolescenti jsou přecitlivělí, podráždění, nedůtkliví, umí s velkým zaujetím soudit, hodnotit a kritizovat. Zároveň jsou v tomto období na vrcholu inteligence, nebo se k němu aspoň blíží. Ze své zkušenosti vím, jak si cení upřímnosti a jak velmi rychle odhalí, pokud předstíráte něco, co nevíte nebo neumíte. Začínají oddělovat trvalé hodnoty od povrchních a prchavých. Adolescent se musí vyrovnat nejen s tělesnými, psychickými a sociálními změnami, ale působí na něj také změny kulturní a společenské.

2.1 Vymezení období adolescence

Již Aristoteles rozfázoval život člověka do sedmiletých cyklů. Adolescenci odpovídala třetí perioda (14-21 let). Ve středověku se nerozlišovalo mezi dětstvím a adolescencí. Až Rousseau rozdělil vývoj člověka do pěti stadií, přičemž adolescenci datuje mezi 15. -20. rokem. Do 19. století se adolescence v podstatě ztotožňovala s pubertou. S nástupem kapitalismu došlo k výrazným sociálním změnám, postupně se začal oddělovat styl života dospělých a dětí. *Tento proces vyústil v oddělení sociálního světa mladých lidí. Projevilo se to v mnoha oblastech každodenního života, včetně trávení volného času, užívání médií a vytvoření specifické kultury a hodnot* (Macek, 2003, s. 10-12).

Do období dospívání zahrnujeme pubescenci i adolescenci.

Vágnerová považuje adolescenci za přechodné období. Vzniklo v rámci civilizačních změn, postupným vytrácením rituálů, které jasně vymezovaly přechod z dětství do dospělosti. Věkově vymezuje hranici adolescence od 15 do 20 let. Za mezníky považuje ukončení povinné školní docházky a dovršení přípravného profesního období a následnou „ekonomickou samostatnost“, které dosahují nejdříve učni a nejpozději vysokoškoláci (2000, s. 253).

Také podle Říčana je adolescence zvláštní životní období mezi dětstvím a dospělostí. Začátek určuje tělesnou zralostí a zároveň dobou nástupu na učební nebo studijní obor. Dovršením 20 let končí podle něj toto období s tím, že u vysokoškoláků „přidává“ tři roky. *Tomuto období odpovídá určitý způsob trávení volného času, určitý způsob řeči, móda v oblékání, hudební vkus a bezmála i životní filozofie* (2004, s. 191-193).

Naproti tomu Atkinsonová hovoří o začátku adolescence zhruba od 12 let do 19-20 let, kdy je téměř ukončen tělesný růst. Pubertu neodděluje od adolescence, jako většina našich odborníků (1995, s. 99).

Trochu jiné vymezení adolescence, které předkládá Macek, zohledňuje značnou diferencovanost tohoto období a rozlišuje tři fáze:

- a) 10(11) – 13 let - časná adolescence
- b) 14–16 let - střední adolescence
- c) 17–20, případně i déle - pozdní adolescence (2003, s. 35,36).

2.2 Vývojové změny v adolescenci

Vývojové změny můžeme rozdělit na biologické, kognitivní, emocionální a psychosociální (Macek, 2003, s. 43). V této práci se zaměřím spíše na vývojové změny v období 15-20 let, tedy dle vymezení Vágnerové a Říčana, dle Macka na období střední a pozdní adolescence, protože výzkumná skupina v praktické části se nachází právě v tomto období.

V adolescenci jsou u většiny chlapců i dívek již vyvinuty primární i sekundární pohlavní znaky. U dívek je tělesný vývoj zpravidla rychlejší než u chlapců. Proto také růst do výšky není u děvčat v tomto období výrazný, jako je tomu u chlapců. *Postava adolescenta dostává konečné, dospělé proporce. Mohutní svalstvo a tím chlapecká postava dále mužní. Dívčí postava se stává výrazně ženskou, a to především růstem nader a boků, ale i řadou dalších, drobných změn* (Říčan, 2004, s. 193).

Podle Vágnerové nepředstavuje tělesný vývoj žádnou převratnou změnu, ale tělesný vzhled je důležitou součástí adolescenční identity. Tělesné vlastnosti mohou fungovat jako sociální kompetence. Atraktivita je předpokladem k dosažení dobré sociální pozice. Výška postavy mění opticky vztah s autoritou, symbolizuje se, alespoň zdánlivě, rovnost s dospělým. Fyzická síla je kompetencí, která potvrzuje soběstačnost a potlačuje nejistotu (2000, s. 255-258).

Ve své knize *Adolescence* Macek, podobně jako Vágnerová, podotýká, že pro dospívajícího je velmi důležité, jak biologické a fyzické změny vnímá on, jako nositel, ale také, jak je vnímá okolí. Podle jeho výzkumu z roku 2000 jsou méně spokojeny s vlastním tělem dospívající dívky, oproti chlapcům (2003, s. 44).

Všichni tři autoři (Vágnerová, Říčan, Macek) se shodují, že dospívající má již zafixovány formální operace. Adolescent je flexibilní a schopný používat nové způsoby řešení. Myšlení je logické, analytické. Mění se u něj charakteristika krátkodobé a dlouhodobé paměti - zvyšuje se kvantita informací, přiblížil se k vrcholu inteligence - někdy předčí i dospělé, ale stále mu chybí zkušenosti, zejména při řešení sociálních situací, ty teprve získává.

Emocionalita je u dospívajících zpočátku labilní, postupně se však stabilizuje a zjemňuje - vysoká labilita a náladovost odeznívá. Může se projevit ve větší extroverzi, menší impulzivitě, emocionální dráždivosti a vyšší stálosti v citových projevech (Macek, 2003, s. 48).

Velmi důležitým pojmem v období adolescence je identita. Říčan k tomu uvádí, že hledání a vytváření identity je záležitostí celého našeho života, avšak adolescence je vrcholem osobního zápasu o identitu. Mít identitu znamená znát odpověď na otázku „kdo jsem“. *Hledat vlastní identitu znamená často experimentovat, abychom metodou pokusu a omylu našli svou pravou cestu* (2003, s. 216,217).

Pro Macka je utváření identity proces mnohvrstevnatý, zahrnuje v sobě sebereflexi, sebepojetí a sebehodnocení. Sebepojetí chápe jako soubor znalostí a pocitů o vlastním já, který se vytváří v průběhu celého vývoje člověka. Tak, jak si dospívající zvnitřňuje normy, vyjasňuje hodnotové preference a představy k vlastní budoucnosti, nabývá na významu „ideální já“. Sebehodnocení se týká všech dílčích charakteristik, které adolescent považuje za důležité a které vztahuje k vlastnímu já (2003, s. 49-51,65).

Hledání a budování identity vede také často k vnitřním konfliktům a mohou vyvrcholit v krizi identity. Ve své knize *Psychologie osobnosti* odlišuje Říčan z hlediska identity mezi mladými lidmi:

- a) ty, kteří dosáhli identity
- b) ty, kteří si vytvořili moratorium v budování identity
- c) ty, kteří předčasně dosáhli neautentické identity - neprodělali řádně fázi hledání, přijali hodnoty a životní styl společnosti

- d) ty, jejichž identita zůstala neurčitá, kteří nesměřují k žádné produktivní odpovědnosti

To považuje Říčan za největší nebezpečí tohoto období (2007, s. 162,163).

Stejně tak popisuje Macek jednotlivé stavy identity:

- stav „dosažení“ či „vykonání“ identity, typický pro pozdní adolescenci, s věkem se zvyšuje počet adolescentů, kteří identity dosáhli
- status moratoria
- status předčasného uzavření
- status zmatku či rozptýlené identity

Jednotlivé stavy identity souvisí nejen s věkem, ale také s různými charakteristikami osobnosti, působí zde i rodové rozdíly a také zkušenosti a příležitosti nabízené konkrétním sociálním prostředím a kulturou (2003, s. 64,65).

Podle Atkinsonové jsou ve vývoji identity mezi adolescenty značné rozdíly. Je to způsobeno tím, že žijeme ve složité společnosti, která nabízí velký počet možností, jak se chovat a co v životě dělat a také zde působí nesouměrný vývoj identity adolescenta v různých oblastech života, např. v oblasti sexu, zaměstnání, ideologie (1995, s. 102).

Velmi často se ve vývojové psychologii setkáváme s pojmem moratorium. Adolescentní moratorium, jakési vývojové provizorium, zavedl do psychologie Erikson.

Říčan rozlišuje moratorium generační a osobní - to může mít různé formy:

- a) přehnaná píle, vášnivé zaujetí pro určitý zájem (cizí jazyk, sport, elektronika, hra na hudební nástroj apod.)
- b) členství v pochybné partě
- c) sexuální promiskuita
- d) vojenská služba
- e) vězení, psychiatrická léčebna
- f) nezaměstnanost, život „na podpoře“

Vždy jde o odložení vývojového úkolu a vždy je nutno rozlišit, zda nejde o hlubší poruchu socializace a osobnosti (2004, s. 223-5).

Pro mnohé adolescenty není dospělost atraktivní, protože je spojena se zodpovědností a omezením. Snaží se tuto dobu oddálit, čímž se dostávají do mezifáze adolescentního moratoria (Vágnerová, 2000, s. 266).

Při budování identity hrají velkou roli i vztahy s jinými lidmi, zejména vztahy s rodiči a vrstevníky. Mělo by dojít k separaci od rodiny, k odpoutání, je to jeden z dalších vývojových úkolů adolescenta.

Vágnerová i Říčan se shodují, že k tomu dochází kritikou hodnot, názorů, chování a stylu života rodičů. A rodič by měl hájit své hodnoty, názory, chování a styl života, protože *nejvlastnějším základem výchovy adolescenta totiž je - brát ho vážně* (Říčan, 2004, s. 213). Oba také toto chování spojují s termínem adolescentní neofilie, podle Lorenze, tedy s potřebou nových postojů a způsobů chování, které má genetický základ (Říčan, 2004, s. 213; Vágnerová, 2000, s. 281).

Co se týká významných rozhodnutí a krizových situací, mají na adolescenta vliv rodiče. Vliv vrstevníků narůstá spíše při řešení každodenních starostí a problémů (Macek, 2003, s. 56).

Při emancipaci od rodiny a postupném osamostatňování jsou vztahy s vrstevníky velmi důležité. Ve vrstevnické skupině si může adolescent uspokojit i některé základní potřeby - potřebu stimulace, orientace ke smysluplnému učení, citové jistoty a bezpečí, naplnění partnerského vztahu, včetně sexuality (Vágnerová, 2000, s. 285-287). Také podle Macka má vrstevnická skupina řadu důležitých funkcí. Dospívající zde získávají sociální status a pocit vlastní hodnoty, získávají pocit vlastní autonomie, mohou zde sdílet s vrstevníky vlastní fyzické, psychické a sociální změny (2003, s. 58).

Adolescence je mnohými autory chápána jako přechod do dospělosti. *Jedinec je čím dál víc akceptován jako dospělý a zároveň se od něho očekává odpovídající chování* (Vágnerová, 2000, s. 274).

Klíčovým hlediskem socializace je tedy osvojování mravních norem a společenských hodnot. Podle Kohlberga se dostane adolescent na úroveň tzv. konvenční, někteří i na úroveň postkonvenční morálky (Macek, 2003, s. 66). Postkonvenční morálka nebývá však generalizována na všechny životní situace. V běžném životě se uplatňuje hlavně určitý stereotyp konvenční morálky zafixované v průběhu života. Volba hodnot je také jedním z výsledků adolescentního hledání identity. Erikson mluví o atutoidentifikaci, což znamená, že adolescent nepřijímá automaticky, co mu nabízejí rodiče a společnost, ale sám si vybírá hodnoty a normy, kterým chce být věrný (Vágnerová, 2000, s. 274,275). V morálce je adolescent absolutistou. Velmi dobře chápe, co je správné, obecně prospěšné, dovede se trápit bídou, hladomorem, ekologickými otázkami apod., ale není schopen žít podle těchto

absolutních norem, ovšem velmi přísně podle nich soudí společnost, rodiče, učitele a další autority nevyjímaje (Říčan, 2004, s. 211).

2.3 Volný čas a zájmy adolescenta

To, jak roste význam volného času ve vývoji lidstva, popisuje ve své knize *Pedagogika volného času* Pávková a kolektiv. Postupně, s nárůstem volného času u dětí a mládeže, si začala společnost uvědomovat, že musí nějak smysluplně vyplnit tento čas a zmírnit tak důsledky žádného nebo špatného ovlivňování volného času. Děti se ještě neumějí orientovat „v nabídce“ a nemají dostatek zkušeností. Proto je velmi důležité citlivé vedení ze strany dospělých, zejména pedagogů (1999, s. 15-22). O tom, že roste význam svobodného trávení volného času, se zmiňuje také Macek (2003, s. 81).

Co to vlastně volný čas je?

Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život (Hofbauer, 2004, s. 13).

Pávková chápe volný čas jako opak práce a povinností, kdy se zabýváme svobodně tím, co nás baví. Můžeme sem zahrnout odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, společensky prospěšnou činnost a zároveň časové ztráty, které jsou spojené s těmito činnostmi (1999, s. 15).

Vážanský píše o volném čase jako o zbytkovém prostoru, o době, která je společensky neproduktivní, ale také zároveň jako o příležitosti k regeneraci, tělesnému a duševnímu obnovení pracovních sil, sebevzdělávání a době spotřeby, která vytváří práci a příjem (2001, s. 19). Podle Hájka se pojetí volného času jako „zbytkového“ času přestal uplatňovat. Naopak vidí volný čas jako možnost k rozvoji kulturních, sportovních, uměleckých zájmů, k rozvoji manuálních aktivit, k vytváření sociálních vztahů a hodnot (2008, s. 33).

Hlavními funkcemi volného času jsou odpočinek - regenerace pracovních sil, zábava - regenerace duševních sil a rozvoj osobnosti - spoluúčast na vytváření kultury (Hofbauer, 2004, s. 13).

O zájmech jsme se již zmínili v předchozí kapitole, při vymezování pojmu hodnotová orientace. Zájmy jsou to, co člověka baví dělat, co ho přitahuje, uspokojuje. Zájmy vyplňují větší část našeho volného času.

Patří mezi vlastnosti aktivně-motivační – vedou osobnost k činnosti (aktivitě) a vyvolávají pohnutku (motiv) k činnosti zaměřené určitým směrem, mají těsnou vazbu na vlohly a schopnosti člověka (Pávková a kol., 1999, s. 97).

Sak uvádí, že zájmy a aktivity jedince navazují na hodnotovou orientaci, kulturu a způsob života jeho rodiny, ale zároveň zájmy a aktivity rodiny a společnosti se prostřednictvím mladého člověka inovují (2000, s. 59).

U adolescentů dochází k významnému posunu zájmů, od dětských k novým a vyspělejší. Je to také tím, že dochází k vývoji vyšších citů, morálních, estetických a intelektuálních, do kterých spadají i zájmy.

V žádném dalším životním období není jedinec schopen zajímat se o tak široké spektrum zájmových aktivit jako v dětství a mládí (Sak, 2000, s. 59).

Adolescent je ve svých zájmech již vyhraněnější a ustálenější, pokud správně působila výchova a prostředí, většinou si zvolil jeden či více zájmů, které odpovídají jeho potřebám a schopnostem. Pokud ne, i v tomto období je možno vést adolescenta k aktivitě v zájmových činnostech (Pávková a kol., 2008, s. 107).

Říčan vymezil několik hlavních zájmů adolescenta. *Adolescent je na tom s časem skutečně špatně. Především ho musí spoustu prozahálet, hlavně - s prominutím - prokecat.* Není to, podle něj, ztracený čas. Adolescent se při tom učí komunikačním dovednostem, získávají se zkušenosti. Dalším zájmem je četba, které dnes, podle autora, konkuruje televize, video, film a dodávám, že dnes nesporně počítače a internet. Dále to jsou aktivní zájmy, hlavně sport, aktivně provozovaná hudba, ochotnické divadlo (2004, s. 200,201).

Velmi zajímavý je výzkum Saka, který sledoval zájmy naší mládeže ve volném čase. Uspokojování svých zájmů a koníčků jako hodnota zaujímá sedmnácté místo. Výzkumy byly prováděny v časovém rozmezí 14 let, v letech 1982, 1984, 1992, 1996 a zabýval se vývojem některých aktivit mládeže ve věku 15-18 let. Podle těchto výzkumů klesá zájem o kulturní aktivity, sport, trvalý je pokles četby knih, který je dosti výrazný. Překvapivě byl také zaznamenán pokles návštěv koncertů populární hudby a návštěv kin. Příčiny vidí Sak v komercializaci sportu, kultury, ve finanční nedostupnosti pro většinu populace. Další příčinou je orientace na jiný způsob trávení volného času (zde varuje autor před konzumací drog, která dle něj narůstá), pohodlnost, výchova komerční televizí a masovou kulturou ke kýči a braku. Naopak narůstají aktivity spojené s osobním počítačem, sledování televize (tato aktivita má dokonce každodenní

frekvenci), poslech hudby z elektronických médií, návštěvy diskoték, povídání s přáteli a známými, návštěvy restaurací, kaváren, vináren. Výrazný nárůst byl zaznamenán u „nicedělání, odpočinku“(2000, s. 30,64,65).

Pávková řadí mezi nejčastější zájmové okruhy sport, turistiku, techniku, přírodovědu, rukodělné činnosti, různé druhy umění, především populární hudbu a moderní tanec. Zájem o četbu ovlivňuje nejen vyučování, ale také média. Tento zájem vykazuje velké individuální rozdíly (Hájek, 2008, s. 108).

3 Vliv médií na utváření osobnosti adolescenta

O nové generaci se dnes hovoří jako o e-generaci, tedy o mladých lidech, kteří vyrůstají s médii a dokáží využívat, zneužívat, ale také být zneužíváni možnostmi nových médií (Hollá, 2009, s. 17). Jirák a Pavličiková nazývá naši mládež digitálními domorodci. Jsou to lidé, kteří se narodili po roce 1980, nepoznali svět analogový, digitální svět je pro ně přirozený. Pak zde existují digitální osadníci, kteří se narodili do výhradně analogového světa, ale pomáhali budovat svět digitální. Třetí skupinou jsou digitální imigranti, ti se taktéž narodili v analogovém světě a hledají způsob, jak žít ve světě digitálním (2013, s. 68).

Hovoříme-li o vlivu médií, máme na mysli to, jak obsahy a existence médií dlouhodobě a trvaleji působí na jedince, společnost, kulturu. I přesto, že přesnější označení by mělo být možné účinky médií, ve své práci se budu držet označení vliv médií. *Obecně vzato platí, že jakýkoli pokus o kontrolu či ovládnutí médií (ať už na sebe bere podobu regulace, cenzury, či naopak ochrany médií) je nepochybně výrazem víry ve vliv médií* (Jirák, Köpplová, 2003, s. 154).

Děti a mládež jsou důležitou cílovou skupinou médií, protože velká část z nich se nechává médii ovlivňovat, například reklamou a stávají se závislými konzumenty značkového zboží (www.msmt.cz). Pro mládež jsou totiž příznačné určité vlastnosti: malé životní zkušenosti, otevřenost všemu novému a ovlivnitelnost. Pokud se přidá líbivé podání a atraktivní téma, mladí snadno a nekriticky přijmou normy a vzory prezentované v médiích (Budinská, Vaňková, 2010, s. 7). Charakteristickým rysem současné mládeže je velké množství času věnovaného mediální konzumaci. Podle výzkumů více času věnuje mládež už jen spánku. Pokud možno používají i více médií najednou, což označujeme pojmem *multitasking*. Dalším rysem je velký nárůst množství mediálních technologií, které mají k dispozici a také snižování věku, kdy se z nich stávají pravidelní mediální konzumenti (Jirák, Pavličiková, 2013, s. 35).

3.1 Dělení a význam médií

Podle Jiráka, Köpplové je médium to, co zprostředkovává někomu nějaké sdělení a můžeme ho chápat v širším pojetí jako prostředek, prostředníka, zprostředkujícího činitele nebo také v užším slova smyslu jako médium komunikační (2003, s. 16).

Média se podílí na utváření kulturního prostředí, pomáhají utvářet sociální vztahy, tedy fungují jako společenská instituce a zahrnují také užití určitých technologií, kterými jsou zároveň utvářena. Tato tři hlediska pomáhají formovat význam pojmu média (Jirák, Köpplová, 2003, s. 41). Rozdíl mezi technologií a médiem vymezil Postman v knize *Ubavit se k smrti*. Podle něj je *technologie fyzickým aparátem, pouhým strojem. Médium pak sociálním a intelektuálním prostředím, které je strojem vytvářeno* (1999, s. 34).

Existuje mnoho přístupů, jak média dělit, záleží na zvoleném kritériu. Nejdříve bychom mohli média rozlišit na primární - kódy, tedy i jazyk - jako zprostředkovatele sdělení mezi účastníky komunikace a sekundární - obrázky, písmo, tisk, nahrávání, signalizace, přenosové a vysílací techniky, počítačové komunikační sítě - kterými se lidé snaží o přenos a nabídku informací v co nejkratším čase největšímu počtu lidí a uchování po co možná nejdelší dobu.

Podle toho, jakou plní média roli můžeme dělit na:

- interpersonální média - dopisy, poselství, emailové vzkazy - tedy dorozumívání mezi dvěma jednotlivci
- masová média - noviny, časopisy, knihy, televizní a rozhlasové vysílání, film, kompaktní disky, magnetofonové nahrávky, internet (internetová periodika, deníky, časopisy, rozhlasové a televizní vysílání po internetu) - zde je podstatou role vysílatele a role příjemce
- síťová média - pošta, telefonické konference, využití počítačové techniky (chaty, konference...) - která můžeme používat jako interpersonální a jako masová média

Dále můžeme média dělit podle smyslového vnímání:

- sluch - rozhlas, telefonní hovor
- zrak - knihy, noviny a časopisy, deníky
- hmat - Braillovo písmo, exponáty určeny k ohmatání
- více smyslů - televizní program, videonahrávky (Jirák, Köpplová, 2003, s. 17-23)

V jedné z nejnovějších publikací *Média pod lupou*, která se problémem médií zabývá, dělí autoři média na základní (primární), kam řadí přirozený jazyk a prostředky neverbální komunikace, dále pak na podpurná (sekundární), tedy technické prostředky, které překonávají prostor a čas. Další jsou média celospolečenská (terciární), také

masová média, což jsou komunikační prostředky, které šíří informace z jednoho centra velkým skupinám a média síťová (kvartární), tedy propojení komunikačních prostředků s prostředky, které zajišťují veřejné šíření informací - ICQ, Facebook, e-mail, Skype (Jirák, Pavličiková, 2013, s. 18-20).

Komunikace, kterou zprostředkovávají masová média, nazýváme mediální komunikace. Od interpersonální komunikace, tedy komunikace „tváří v tvář“ se liší čtyřmi hlavními rozdíly:

- institucionální rozdíl, kdy u mediální komunikace chybí bezprostřední zpětná vazba, kdy reakce na nabídnuté sdělení se dostává k výrobci se zpožděním
- mediální komunikaci zajišťují speciální technologie, komunikace jde jedním směrem, od média k publiku, a utvářejí asymetrický a nevyvážený vztah mezi účastníky komunikace, zároveň jsou tato sdělení zaznamenávána a stávají se tak trvalá a opakovatelná, což v interpersonální komunikaci chybí
- další podstatný rozdíl je v záběru a dostupnosti, kdy díky technologiím mediální komunikace překonává prostor i čas, na rozdíl od interpersonální komunikace, která je v prostoru a čase zakotvena
- dále nesmíme zapomínat, že mediální sdělení je také druh zboží, kde je rozhodujícím faktorem zisk (Jirák, Köpplová, 2003, s. 36-38)

Asi nejvíce rozšířené dělení je mezi veřejností na tištěná a elektronická média. Mezi tištěná média řadíme samozřejmě knihy, noviny, časopisy. Tištěná média zprostředkovávají mládeži informace o minulosti, obraz o reálné skutečnosti, formují estetické cítění, aktivují citový život, rozvíjí slovní zásobu, přispívají k rozvoji hodnotové orientace, fantazie. Vztah k tištěným médiím získávají děti prvotně v rodině, jsou to rodiče, kteří vytvářejí u dětí návyk k četbě. Tištěným médiím dnes konkurují elektronická média, zejména televize, internet a také mobily, které jsou dnes nejen komunikačním prostředkem, ale také umožňují poslouchat hudbu, hrát hry, fotografovat, natáčet. Nikdo dnes již nepochybuje, že tištěná média jsou oproti elektronickým médiím na ústupu.

Do pojmu masová a síťová média zahrnujeme tištěná periodika, vysílací média i internetová média veřejné povahy (Jirák, Pavličiková, 2013, s. 20).

3.2 Vliv médií – vývoj, typy

Vývoj médií nemůžeme striktně rozdělovat na technologický a sociálně historický, vždy půjde o vývoj komunikačních možností a o proměny komunikačních potřeb a projevů společnosti (Jirák, Pavličiková, 2013, s. 21).

Tak jako se vyvíjela média, vyvíjely se postupně i představy o možných vlivech médií. Začalo k tomu docházet teprve počátkem 20. století, a to hlavně tam, kde se média rychle rozvíjela, tedy v průmyslově rozvinutých zemích. V knize *Média a společnost* uvádí Jirák a Köpplová čtyři fáze vlivu médií podle McQuaila:

- a) neomezená moc médií - zhruba 1900-1940 - kdy panoval názor, že média mají moc utvářet postoje, mínění, životní návyky, ovlivňovat chování podle těch, kteří ovládali média i jejich obsah
- b) neúčinnost médií - zhruba 1940-1965 - v tomto období se díky rychlému rozvoji empirických výzkumů kladl důraz na individualitu jednotlivce a zároveň se předpokládalo, že dochází k individualizovanému přijímání mediálních obsahů
- c) opětná víra v silné účinky médií - zhruba 1965-1980 - kdy vzrostl zájem o hledání vlivu na celou společnost, ne pouze na jednotlivce, v tomto období můžeme najít počátky o dlouhodobém a nepřímém vlivu médií
- d) transakční představy o vlivu médií - zhruba od 1980 - média se vnímají opravdu jako mocná, ale sílí také pozice publika, jeho moc rezignovat a odmítnout předkládané obsahy v médiích

Oba autoři také hovoří o dvou přístupech k mediálnímu vlivu. Poloha kultivační *...hledá, které typy obsahu či chování médií mohou způsobovat ten či onen typ změn a u kterých typů příjemců a za jakých okolností* a přístup etnografický *...se pohybuje v myšlenkovém rámci interaktivního vztahu mezi médii a jejich uživateli a zaznamenané změny týkající se jednotlivců či společnosti vykládá jako výsledek vzájemně provázaných aktivit* (2003, s. 154-169,172).

Přehled a teze mediálního vlivu předkládá ve své knize *Mediální zlo - mýty a realita* Suchý. Teorie přímého vlivu, tedy s krátkodobým účinkem, byly vypracovány podle modelu stimul-reakce, později se zdůrazňoval i subjekt příjemce, tedy stimul-organismus-reakce. Teorie nepřímého vlivu, tedy s dlouhodobým účinkem, se zaměřovaly na proces socializace. *Na jedné straně mohou média posilovat a podporovat*

ostatní prostředky socializace, převládá však názor, že jsou spíše hrozbou pro hodnoty vštěpované rodiči a školou, a to především proto, že nabízejí nevhodné modely chování, které předcházejí reálným zkušenostem. Také on zmiňuje například Gerbnerovu kultivační teorii, která kladla velký důraz na násilí prezentované v médiích (2007, s. 40).

Teorií a tezí o vlivech médií je velmi mnoho, stejný mediální obsah může na každého působit jinak, vlivem vnějších i vnitřních podnětů. Přesto můžeme vysledovat určité rysy a rozlišit tak jednotlivé typy vlivů na:

- krátkodobé a dlouhodobé - zde se jedná o bezprostřední a pomíjivé reakce nebo trvalý vliv
- přímé a nepřímé
- plánované a neplánované - kde podstatou záměrného působení je přesvědčování, manipulace a vnucování různých postojů a chování v různých oblastech života

Další tři základní kritéria jsou také povaha vlivu, koho se týká změna a jak je intenzivní. Pokud hovoříme o povaze vlivu, mohou mít média kognitivní účinky, vliv na postoje, citové účinky, mohou ovlivňovat fyziologické reakce, zjevné chování, ale také vztah k hodnotám. Média mohou ovlivňovat jak jednotlivce, tak sociální skupinu, ale také celou společnost - mluvíme tedy o třech úrovních vlivu. Intenzita vlivu působení médií může být vyšší, zde se uvažuje spíše o negativním vlivu, ale i slabší (Jiráček, Köpplová, 2003, s. 173-179).

3.3 Vliv médií a pohledy na jejich pozitiva a negativa

Média, zejména síťová, mění naše životy, řešíme přes ně různé problémy, komunikujeme díky nim s ostatními, pomáhají nám s orientací ve světě a trávíme s nimi volný čas. Každý z nás by měl také vědět, že média jsou podmíněna ideologicky a komerčně, že média nás také vzdělávají, že dnes již nelze dělit publikum na aktivní či pasivní, že každého z nás ovlivňují informace prezentované v médiích rozdílně, a také, že mediální produkt je vlastně zboží (Jiráček, Pavličiková, 2013, s. 12-15).

Abychom mohli hovořit o pozitivním nebo negativním vlivu či působení médií, měli bychom vědět, jakou úlohu hrají média v našem životě. Tyto funkce popsal ve svém článku *Význam masmédií v pedagogickém procesu* například Madej:

- šíření informací

- vzdělávání
- kulturně-umělecké zážitky
- překonávání hospodářských, sociálních a kulturních nerovností
- zábava

Masmédia jsou podle autora vlivným nástrojem veřejné informovanosti a dnešní doba vyžaduje úplné a přesné informace, abychom byli schopni dělat správná rozhodnutí ve všech sférách lidské činnosti (2007, s. 39,40). Lidé se snaží o stále jednodušší a spolehlivější přenos informací na větší vzdálenost, uchovávat sdělení pro další generace a sdělení šířit mezi stále větší počet uživatelů, protože komunikace má velký sociální, ekonomický a kulturní význam. Společnost ovlivňuje vývoj médií a naopak média mají vliv na jedince i společnost. Lidé dokážou rychle rozvíjet technické možnosti komunikace a média dokážou propojit společnost rychlými sděleními, dokážou začlenit jedince do společnosti a zároveň také dokážou společnost rozdělit na menší skupiny (Jirák, Pavličiková, 2013, s. 21,24).

O ovlivňování médií můžeme hovořit tehdy, když u člověka dojde ke změně jeho názorů, postojů a chování. Působení může mít neutrální, pozitivní nebo negativní vliv (Klimová, Sejčová, 2008, s. 5).

Jako pozitivní bychom mohli na médiích hodnotit, že poskytují velké množství neustále se opakujících interpretací lidského života, informují své příjemce o hodnotách, postojích a názorech, které se vlivem mediální komunikace zdají všeobecně sdílené (Jirák, Köpplová, 2003, s. 11). Postman hodnotí například televizi jako zdroj *útěchy a radosti pro staré a nemocné, její emocionální vliv tak nesmírný, že byla schopna vyvolat hnutí proti válce ve Vietnamu nebo proti některým obzvlášť odpudivým formám rasismu* (1999, s. 12).

Pozitivní názor na média zastává také Tapscott. Podle něj vyrůstá z dnešní mladé generace díky internetu a dalším digitálním technologiím v generaci *...analytickou, důvtipnou, kreativní a zvědavou, otevřenou ke spolupráci a přijímající rozmanitost sociálního světa, generací globálně orientovanou a sociálně uvědomělou* (Jirák, Pavličiková, 2013, s. 45).

Častěji se ale dočteme o negativních dopadech na člověka. Nejčastěji se výzkumy zaměřují na zjišťování vlivu médií na děti, vlivu násilí v médiích a vlivu médií na utváření hodnot.

Důsledkem negativního vlivu může být ohrožení psychického, sociálního a mravního vývoje. Násilí prezentované v médiích může děti citově oploštit, probudit agresi a vést k šikanování ostatních nebo naopak se z dítěte může stát oběť šikanování. Dlouhé vysedávání u televize může dlouhodobě poškodit soustředění a pozornost, způsobit tzv. „nemoci sedavého zaměstnání“ (Klimová, Sejčová, 2008, s. 3,4). Autorky v příspěvku také uvádí různé formy násilí zobrazované v médiích:

- samoučelné konzumní násilí (akční filmy, horory, kriminálky)
- reálné násilí (televizní zpravodajství)
- abstraktní násilí (scifi a mysteriózní filmy vzbuzující obavy z paranormálních a nadpřirozených jevů)
- destrukční násilí (kdy protagonisté vše ničí a ohrožují své okolí)
- měkké násilí (dětské animované filmy a pohádky)

Podle Kroftové a Matouška *až násilí vytržené z kulturního a vztahového kontextu představuje hrozbu pro společnost*. Dále uvádí, že podle Centerwallových výzkumů sledování filmového a zpravodajského násilí ve větší míře v dětství a v dospívání zvyšuje násilnou kriminalitu těchto dětí s odstupem 10 až 15 let, a to nezávisle na zemi, kde se tento vztah sleduje (2003, s. 101-103).

Děti a mládež bohužel „konzumují“ hlavně televizi bez jakéhokoliv výběru a míry. Nedokážou racionálně posoudit kvalitu mediálně šířených obsahů, nedokážou selektivně využívat média, což se může později odrazit na komunikaci či vztazích v rámci společenského života.

Odpovědnost vůči dětem a mládeži mají všichni - rodiče, škola, tvůrci televizního vysílání, a také stát, a to i přesto, že je pro mnohé snadnější odsuzovat obsah televizního vysílání. *Vliv médií na děti a mládež je mnohem méně významný než vliv živých lidí, s nimiž děti a mládež tráví čas* (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 105). Také autoři publikace *Média pod lupou* se přiklánějí k názoru, že média nevytvářejí nové děti, pouze mají vliv na postupné proměny stávajících dětí. Záleží na tom, z jakého rodinného prostředí děti pocházejí, z jaké sociální vrstvy, jaký je styl výchovy v rodině, jaká je povaha školského systému, do jaké národní kultury patří a jak jejich společnost reguluje média (Jiráček, Pavličiková, 2013, s. 48). Informační technologie a komunikace přináší mnohá pozitiva jako je dostupnost a rychlost v získávání informací, překlenutí velkých vzdáleností, ale také přináší i nová nebezpečí ve formě nelátkových závislostí, tedy závislosti na mobilu, internetu, počítačových hrách.

Velmi oblíbené mezi mládeží jsou dnes sociální sítě, které spadají do nabídky internetu. Jsou to on-line služby, kde si můžeme vytvořit svůj profil a komunikovat s ostatními, rozvíjet vztahy. I zde můžeme najít pozitiva, ale také určitá rizika pro mládež. Sociální sítě umožňují naplnit některé vývojové úkoly u dospívajících jako je separace od rodiny, nalezení stabilní identity a posílení sebedůvěry. Pokud na jedince působily nepříznivé vnější události nebo pokud pochází z komplikovaného rodinného prostředí, může se splnění vývojových úkolů i zbrzdit či zkomplikovat. Úskalí sociálních sítí spočívá také v podlehnutí jejich kouzlu a v trávení volného času v online vztazích místo v offline. Dalším nebezpečím je zveřejňování kompromitujících materiálů o uživateli jinou osobou či samotným uživatelem (Holcnerová, 2009, s. 9).

Mezi nejčastější nebezpečné jevy na sociálních sítích patří kyberšikana, cyberstalking, phishing, hoax, flaming a sexting. Zahraniční studie Rubina uvádí jako nejčastější motivy k užívání internetu náhradu něčeho jiného, hledání informací a touha po sociální interakci. České studie, které by se zabývaly motivací k užívání internetu, nejsou dostupné. Výzkumy, které prováděli Šimková a Činčera, potvrdily, že lidé, kteří často chatují, jsou častěji závislí na internetu. Dále jsou více ohroženi ti, kteří upřednostňují komunikaci přes internet a také lidé s nižším sebevědomím. Mediální chování dětí a mládeže vypovídá mnohé o současné rodině, o fungování mediálního systému a také o celé společnosti (Jiráček, Pavličiková, 2013, s. 58,60,65).

Jiráček, Pavličiková uvádí, že rodiče považují média nejen za nástroj ke vzdělávání a rozvíjení, ale také za nástroj, který motivuje k dobrému chování, tedy slouží jako odměna, zabaví děti a hlavně televize se stala pro rodiče nástrojem, jak si život s malými dětmi ulehčit (2013, s. 40).

4 Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity prostupují jednotlivé fáze vývoje dítěte i dospělého a jejich skupin. Pomáhají rozvíjet a stabilizovat, obohacovat i kultivovat, orientovat k pozitivním cílům (Hájek, 2008, s. 40).

4.1 Co a kdo ovlivňuje volný čas

Volný čas jsme si definovali již v předchozí kapitole *Volný čas a zájmy adolescenta*. Jeho rozsah a význam stále narůstá, důvodů je více. Dochází totiž ke změně podílu dětí a mladých lidí, ale také seniorů na celkové populaci, prodlužuje se školní docházka, zkracuje se pracovní doba a prodlužuje se věk u člověka. Volnočasové aktivity tak získávají celoživotní rozměr. Také kumulace volného času do měst ovlivňuje vznik a rozvoj volnočasových aktivit. V souvislosti s migrací se objevuje i multikulturní problematika volného času.

V oblasti volnočasových aktivit se zejména rychle rozvíjí aktivity sportovní, kulturní a činnosti spojené s moderními komunikačními prostředky (Hájek, 2008, s. 28-30, 41). V souvislosti s tím upozorňuje Dvořáček ve svém příspěvku na problematická místa těchto aktivit. Všechny tyto aktivity jsou dnes pod komerčním tlakem, jsou ovlivňovány reklamou a televizí. Aktivity, jako moderní hry na počítači, návštěva kina, návštěva „fastfood“ restaurací, vedou k pasivnímu a individuálnímu trávení volného času. Také sportovní aktivity se zaměřují spíše na trendy současnosti. Patří mezi ně snowboarding, sjezdové lyžování, potápění apod. Většina těchto aktivit jsou poměrně finančně náročné a pro děti z vícečlenných nebo sociálně slabých rodin tak zůstávají nedostupné (2009, s. 12).

Pokud rodiče vybírají nebo ovlivňují výběr volnočasových aktivit svých dětí (balet, hra na hudební nástroj, jazykové kurzy...), často s ohledem na jejich životní kariéru, pak upozorňuje Prádka na zpochybnění pojmu volnočasové aktivity. Dokládá také několik příkladů z minulosti, kdy si mládež prosadila své aktivity sama bez organizace a koncepce druhých. Patří sem český a moravský tramping ve 20. a 30. letech, spontánní vznik ekologických hnutí a organizací (Brontosaurus), opovrhování svazáckými aktivitami nebo vznik takových hnutí jako je punk a skinheads podle zahraničních vzorů v 70. a 80. letech (Spousta, 1994, s. 170, 171).

4.2 Formy volnočasových aktiv

Formy volnočasových aktivit by měly být rozhodně odlišné od forem školní výchovy a výuky. Přitom je třeba přihlížet k věkovým a individuálním zvláštnostem a také respektovat specifika jednotlivých výchovných zařízení a jejich zaměření.

Aktivity i povinnosti ve volném čase zahrnujeme do pojmu výchova mimo vyučování. Vyznačují se tím, že probíhají mimo povinné vyučování, převážně ve volném čase, mimo bezprostřední vliv rodiny a jsou institucionálně zajištěny (Hájek, 2008, s. 67). Pojem výchova mimo vyučování se začal používat v 60. letech 20. století. V 90. letech se začal souběžně používat i pojem pedagogika volného času. Dnes se za souhrnný pojem pokládá výchovné zhodnocování volného času, tedy výchova ve volném čase, výchova volným časem a výchova k volnému času (Hofbauer, 2004, s. 17, 18). Podle Hájka je pojem výchova mimo vyučování výstižný, vyjadřuje totiž, že se jedná o výchovu dětí a mládeže a zároveň zahrnuje kromě aktivit ve volném čase - odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, dobrovolná veřejně prospěšná činnost i oblast dětských povinností - sebeobsluha, příprava na vyučování (2008, s. 67).

MŠMT ve svém materiálu *Volný čas a prevence u dětí a mládeže* dělí formy aktivit na aktivní a pasivní využívání volného času a odpočinku. Do aktivních forem je zahrnována veškerá organizovaná i neorganizovaná tělovýchovná a sportovní činnost, dále zájmová činnost ve výtvarných, přírodních, technických, hudebních a jiných kroužcích, fyzická aktivita na čerstvém vzduchu, společenská činnost venku a při pohybových aktivitách, zábava, která kompenzuje duševní napětí a přispívá k rozvoji osobnosti. Do pasivních forem řadí aktivity spojené s médii, nicnedělání, návštěvy restaurací, trávení většiny volného času s partou (www.msmt.cz).

Formy práce můžeme dělit podle počtu účastníků, podle míry organizovanosti a podle pravidelnosti (Hájek, 2008, s. 75).

Oblast volného času zahrnuje:

- odpočinkové a rekreační činnosti
- zájmové činnosti
- sebeobslužné a veřejně prospěšné činnosti
- příprava na vyučování

Odpočinkové činnosti jsou klidné, pohybově i psychicky nenáročné, nejvydatnější formou je spánek. *Rekreační činnosti* jsou pohybové aktivity na zdravém vzduchu,

nejčastěji tělovýchovné či manuálněpracovní činnosti. Mohou probíhat hromadně i individuálně, spontánně i organizovaně. Obsah i formu činností musíme přizpůsobit tak, aby sloužily k odreakování žáků a k vyrovnání jednostranné zátěže při vyučování (Pávková, 1999, s. 87-90).

Zájmové činnosti jsou aktivity, které uspokojují a rozvíjí individuální potřeby, zájmy a schopnosti, ovlivňují rozvoj osobnosti a správnou společenskou orientaci. Zájmy dělíme podle různých hledisek. Z hlediska úrovně činnosti můžeme hovořit o zájmech aktivních, kdy jedinec vyvíjí činnost, vytváří hodnoty. Receptivní zájmy jsou takové aktivity, při kterých jedinec pouze vnímá předmět zájmu. Podle intenzity zájmu můžeme rozlišit zájmy hluboké a povrchní. Dle časového trvání mluvíme o zájmech krátkodobých, dočasných nebo přechodných, ale také trvalých. Pokud dělíme podle stupně koncentrace, pak na zájmy jednostranné a mnohostranné. Z hlediska společenských hodnot jsou to zájmy žádoucí („hodnotné“), které vedou k rozvoji osobnosti, talentu, aktivnímu životnímu stylu a nežádoucí, které vedou k patologickému chování (Pávková, 1999, s. 97,98). Tradici má u nás dělení dle obsahu na zájmové činnosti rukodělné, technické, přírodovědné, esteticko-výchovné, tělovýchovné a sportovní, turistické, společenskovední zájmové činnosti a PC činnosti (Hájek, 2008, s. 168).

Organizační formy zájmových činností bývají pravidelné, příležitostné, bývají spontánní i organizované. Zájmové činnosti se uskutečňují skupinovou, hromadnou formou, ale také individuálně (Hájek, 2008, s. 104).

Sebeobslužné činnosti mají jedince vést k samostatnosti v péči o vlastní osobu a osobní majetek. *Veřejně prospěšné činnosti* jsou činnosti konané ve prospěch menších skupin osob, jako je rodina, školní třída, výchovná skupina aj., ve prospěch větších skupin, to jsou žáci školy, ubytovaní v domově mládeže aj., a také ve prospěch velkých společenských skupin, obyvatelé města, země. Mohou to být činnosti spojené se samosprávou, služby pro staré lidi, charitativní akce, společná péče o majetek v nejbližším okolí apod. (Pávková, 1999, s. 107,108).

S *přípravou na vyučování* jsou spojené činnosti, které pomáhají žákům při plnění školních povinností. Můžeme využívat spontánní i organizované zájmové činnosti, didaktické hry, veřejně prospěšnou práci, hry, zábavu, četbu, média. Mezi vhodné formy řadíme písemné přípravy, procvičování učiva, ověřování poznatků v praxi,

individuální a skupinové konzultace s pedagogem. Formy mohou mít hromadný, skupinový i individuální charakter (Pávková, 1999, s. 109-112).

Za žádoucí se považuje převaha skupinových forem práce (malé skupiny) se zdůrazňovaným individuálním přístupem. Organizované a spontánní činnosti by měly být vyvážené. V nabídce mají být zastoupeny nejen pravidelné, ale i příležitostné aktivity (Hájek, 2008, s. 75).

4.3 Spontánní a řízená zájmová činnost – podmínky

Dalšími pojmy, které se vztahují k výchovnému působení, jsou výchova formální, informální a neformální. Tyto tři pojmy zdůrazňují různá hlediska a míru institucionalizace a organizovanosti výchovného působení. Míru organizovanosti výchovného působení můžeme vyjádřit pojmy činnost spontánní, zájmová činnost příležitostná a pravidelná.

Výchovou formální rozumíme systém aktivit uskutečňovaných ve školách a odborně vzdělávacích zařízeních a jsou potvrzeny dokladem o absolvování.

Výchova informální spočívá v získávání zkušeností v kontaktu s okolním světem, většinou probíhá necíleně.

Výchova neformální jsou cílené a strukturované aktivity probíhající mimo formální výchovný systém, jsou to aktivity dobrovolné a mají nejbližší k výchově ve volném čase (Hofbauer, 2004, s. 18-21).

Činnosti spontánní jsou individuální nebo skupinové podle zájmu účastníků, kde je pedagogické a výchovné působení nepřímé. Nabídka je využívána individuálně nebo skupinami podle jejich aktuálního zájmu. Není pevně stanoven začátek a konec. Činnosti jsou přístupné všem zájemcům. Hájek chápe spontánní činnosti jako neformální trávení volného času v hernách, internetových kavárnách, knihovnách, ve volně přístupných sportovištích, posilovnách v areálu zařízení, tedy z hlediska zařízení. Pedagog zde zajišťuje bezpečnost, k činnosti motivuje, vystupuje jako rádce, konzultant (Hájek, 2008, s. 42,168). Podle Hofbauera jsou spontánní aktivity oblíbeny pro volnost a neformálnost. Účastníkům umožňuje vstupovat do nových činností a prostředí, vyrovnávat nutnost podřizování se denním povinnostem v rodině a škole, rozhodovat se a jednat podle vlastní volby (2004, s. 89).

Činnosti řízené mohou být příležitostné nebo pravidelné. Jsou ohraničeny časově, pedagog zde působí přímo za spoluúčasti dětí a mládeže. Uskutečňují se pod vedením

pedagoga, účastníci získávají nové vědomosti, dovednosti, prohlubují si kladný vztah k předmětu zájmu (Hofbauer, 2004, s. 18-21).

Organizované i spontánní činnosti jsou ovlivněny vnitřními i vnějšími podmínkami.

Za vnitřní podmínky lze považovat věkové a individuální zvláštnosti dětí a mládeže. Pedagog se musí dostatečně obeznámit s věkovými zvláštnostmi a musí mít také dostatek příležitostí pro respektování individuality osobnosti dětí a mládeže. Podle toho také volí vhodné cíle a prostředky výchovy.

Vnějšími podmínkami rozumíme prostory, materiální vybavení, působení jednotlivců i sociálních skupin atd. Prostředí může být různé, může se měnit. Prostory a materiální vybavení se liší dle typu výchovného zařízení, rozhodně by mělo vyhovovat výchovným záměrům a druhům činností, které v těchto zařízeních probíhají. Sociální i materiální prostředí výrazně ovlivňuje duševní pohodu člověka. Prostory by měly vyhovovat z hlediska hygienického, pedagogického i estetického. Velmi důležité jsou také mezilidské vztahy. Pro úspěšné výchovné působení je podmínkou pozitivní vztah mezi všemi účastníky výchovy - pedagog, vychovávaný, rodič.

Různými metodami pedagogické diagnostiky zjišťuje pedagog informace o vnitřních i vnějších podmínkách (Hájek, 2008, s. 73,75,121,122).

4.4 Prostor pro seberealizaci a rozvoj osobnosti v domově mládeže

Domov mládeže je školské zařízení, které poskytuje žákům vzdělávání, zájmové a sportovní činnosti v době mimo vyučování, celodenní výchovu, ubytování a stravování. Může fungovat jako součást školy nebo jako samostatné zařízení (Hájek, 2008, s. 148).

Výchovná činnost se uskutečňuje dle zpracovaného Školního vzdělávacího programu, kde jsou stanoveny cíle, formy a obsah výchovy, popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek, bezpečnost a ochrana zdraví, podmínky vzdělávání žáků a podmínky průběhu vzdělávání, podmínky hodnocení žáků a autoevaluace. Výchovné a vzdělávací strategie jsou zaměřeny na rozvíjení kompetencí žáka. Definují upřednostňované cíle, metody a formy práce, prostředky, aktivity, případně příležitosti a pravidla.

V předchozí kapitole bylo uvedeno, že hledání identity vrcholí právě v období adolescence. V tomto procesu je jisté i důležitá potřeba seberealizace. Podle Maslowa je seberealizace potřeba vyšší (růstová). Znamená touhu po vzdělání, potřebu tvořit, úsilí o pravdivé mezilidské vztahy, směřuje tedy k určitým hodnotám (Vážanský, 2001,

s. 63). Vágnerová uvádí, že možnost seberealizace u adolescentů není významně omezena. Plány do budoucnosti nabývají na realitě, i když jsou mnohdy ještě naivní a cíle těžko dosažitelné, ale zároveň má adolescent možnost prokázat kompetence a tím také potvrdit vlastní hodnotu (Vágnerová, 2000, s. 260).

Kompetencemi rozumíme *obecně přenositelné a použitelné soubory kvalit osobnosti, které každý člověk potřebuje k tomu, aby mohla plnohodnotně žít v současném světě* (Hájek, 2008, s. 156). Kompetence, které u žáků rozvíjíme, jsou kompetence k učení a sebevzdělávání, kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní, kompetence k řešení problémů, kompetence k trávení volného času a kompetence občanské.

Domov mládeže, kde budu uskutečňovat část svého výzkumu je součástí Střední školy a Vyšší odborné školy cestovního ruchu v Českých Budějovicích. Organizace vykonává činnost střední odborné školy, středního odborného učiliště, vyšší odborné školy, domova mládeže a školní jídelny. Zřizovatelem je Jihočeský kraj se sídlem v Českých Budějovicích. Za provoz domova mládeže odpovídá ředitelka školy, odpovědná osoba za plnění výchovně vzdělávacího procesu je zástupkyně ředitelky školy pro výchovu mimo vyučování.

V domově mládeže jsou ubytováni žáci a studenti Střední školy a Vyšší odborné školy cestovního ruchu a dalších středních a vyšších odborných škol se sídlem v Českých Budějovicích. Komplex domova mládeže je situován v příměstské části, v katastru obce Rudolfov. Je tvořen třemi patrovými budovami propojenými spojovací chodbou a venkovním areálem. Celková ubytovací kapacita je 120 lůžek. Dva pokoje tvoří buňku s vlastním sociálním zařízením.

Pro zájmové vzdělávání a výchovně vzdělávací činnost je k dispozici víceúčelová klubová místnost, tvůrčí a keramická dílna, fitness centrum, knihovna, počítačové a komunikační centrum, místnost pro přípravu na vyučování, šicí dílna. Na spojovací chodbě je umístěn kulečník, stolní tenis, stolní fotbal. Také venkovní prostory jsou uzpůsobeny pro relaxaci a sport. Možnost hraní míčových her při nepříznivém počasí je ve školní tělocvičně. K dispozici jsou také společenské hry. V rámci výchovně vzdělávací činnosti a prostorových možností jsou realizovány souvislé projekty ve výchově mimo vyučování: adaptační a kohezní soustředění, z oblasti environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty je to projekt Po zelené, Pohodová třída, Pohodový pokoj (zaměřeno nejen na estetiku, ale také na upevňování sociálních vztahů, dodržování pravidel,

Vnitřního řádu domova mládeže, aktivitu při zájmových činnostech), dále Recyklohraní, Workshop (přehlídka tvůrčí zájmové činnosti), Osobnost roku – anketa (upevňování pozitivním příkladem vrstevníků, rozvoj různorodých osobnostních předpokladů), tvorba školního časopisu Koktejl, celoroční soutěž Po stopách spisovatelů (podpora čtenářské gramotnosti), prezentace na výstavě Vzdělání a řemeslo.

Základní jednotkou výchovně vzdělávací činnosti v domově mládeže je výchovná skupina, pro výchovu mimo vyučování neubytovaných žáků jsou stanoveny patronáty vychovatelů.

Vzdělávání a výchova se uskutečňuje dle zásad a cílů § 2 zákona č. 317 /2008 Sb./:

- rovný přístup bez diskriminace z důvodů rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení
- zohlednění vzdělávacích a výchovných potřeb jednotlivce
- vzájemná úcta, respekt, názorová snášenlivost, solidarita, důstojnost všech účastníků vzdělávání a výchovy
- svobodné šíření poznatků, vyplývajících ze soudobého stavu poznání světa /v souladu s obecnými cíli vzdělávání a výchovy/
- zdokonalování procesu vzdělávání a výchovy na základě výsledků dosažených ve vědě, výzkumu a vývoji, co nejširší uplatňování účinných moderních pedagogických přístupů a metod
- hodnocení výsledků vzdělávání a výchovy vzhledem k dosahování cílů vzdělávání a výchovy stanovených zákonem a vzdělávacími programy
- vědomí spoluodpovědnosti za své vzdělávání a výchovu

Specifickými cíli výchovy mimo vyučování je relativní samostatnost ve společnosti, ochota a schopnost ke svobodě, solidaritě a zodpovědnosti, k vlastní kreativní činnosti a komunikativnímu jednání, k sociální angažovanosti a účasti na společenském životě – osobnostní a sociální výchova.

Hlavními úkoly výchovy mimo vyučování je učit:

- uvažovat o podmínkách, souvislostech a rozporech v uspořádání času /pracovní doba-volný čas/, z tohoto hlediska sledovat a posuzovat volnočasové aktivity, které jsou reakcí na zátěž v pracovním životě

- vidět volný čas jako čas integrovaný do života, ne jako izolovanou a privatizovanou sféru života v protikladu k pracovní době
- pochopit volný čas jako prostor pro rozvinutí společenských alternativ, spoluurčovat životní /pracovní/ podmínky
- spolupracovat na humánním uspořádání životního prostředí
- odhalovat tendenci ke zvyšování konzumu v rámci volného času, systematicky vytvářet obranné mechanismy proti skryté manipulaci
- přijmout volný čas jako prostor k vědomému rozšíření zkušeností a zážitků a ke změně postojů, vnímání a jednání
- vnímat volný čas jako možnost změny vlastní osoby a jejího okolí - dosažení relativní autonomie jedince ve společnosti - tj. odolávat vnějším tlakům, být nezávislý a schopný změny, vnímat možnost volby a vývoje ve všech oblastech života, aktivně se podílet na vytváření životního prostředí (Kaplánek, 2007, s. 6).

Uskutečnění úkolů výchovy mimo vyučování probíhá realizací průřezových témat ve výchovně vzdělávací činnosti domova mládeže - deset celků /témat/ pro jednotlivé měsíce jednoho školního roku. Další důležitou podmínkou je pozitivní klima domova mládeže, tedy soustava vztahů a interakcí a strategie pedagogické práce. Strategií pedagogické práce je respektování požadavků pedagogiky volného času, přiměřenost, prostor pro seberealizaci, citovost, citlivost, atraktivita, zajímavost a zájmovost, vyzdvihování kladných rysů osobnosti. Předním hlediskem výchovně vzdělávací činnosti domova mládeže je žák a jeho zájem.

II. Praktická část

5 Výzkumná část

Ve výzkumné části zmapuji celou praktickou část, stanovím cíle a předpoklady výzkumné studie. Popíši metody práce, které jsem použila v bakalářské práci, uvedu charakteristiku výzkumného vzorku. Na závěr vyhodnotím výsledky praktické části a provedu ověření předpokladů.

5.1 Cíl

Hlavním cílem výzkumného šetření bude zjistit, k čemu mládež využívá internet, zda výchova mimo vyučování a režim domova mládeže ovlivňuje čas strávený na internetu, jestli žáci porušují či akceptují pravidla a vnitřní řád na domově mládeže při používání internetových médií, zda je někdo omezuje při využívání internetu a také při využívání volného času a jakým způsobem využívají žáci svůj volný čas a co je nejvíce zajímavá z nabídky domova mládeže Rudolfov. Důvodem, proč jsem ze všech médií zvolila právě internet, je ten, že většina lidí přisuzuje internetu zásadní vliv na děti. Zejména silně je tento vliv vnímán mladistvými respondenty ve věku 15–17 let, podle průzkumu Rady pro rozhlasové a televizní vysílání je to celých 100% (www.rrtv.cz).

V praktické části bude cílem porovnat, zda existuje rozdíl v délce stráveného času na internetu mezi žáky, kteří jsou ubytovaní na domově mládeže a kteří ubytovaní nejsou. Dále potvrdit či vyvrátit tvrzení, že výchova mimo vyučování a režim domova mládeže mají vliv na čas strávený aktivitami na internetu. Analýzou zjištěných faktů chci naznačit pedagogické možnosti ovlivňování volného času mládeže.

5.2 Výzkumná otázka

Existují rozdíly v délce stráveného času na internetu mezi ubytovanými žáky na domově mládeže a mezi neubytovanými žáky?

5.3 Předpoklady

1. Předpokládám, že působením výchovy mimo vyučování a režimu domova mládeže tráví ubytovaní žáci méně času na internetu
2. Předpokládám, že žáci, kteří nejsou ubytovaní na domově mládeže, tráví více času na internetu

5.4 Metody práce

Při kvantitativním výzkumu jsem použila dotazník, jako nejčastěji používanou metodu zjišťování údajů. Je vhodný pro hromadné získávání údajů při malé časové investici (Gavora, 2000, s. 99). Nevýhodou dotazníku může být jeho nesprávné sestavení nebo záměrné zkreslení výsledků. Proto by měl mít dotazník promyšlenou strukturu, otázky by měly být položeny přesně, jasně a jednoduše. Musíme také připustit, že respondenti ne vždy odpovídají upřímně.

Vzhledem k počtu a výběru respondentů nelze brát ze sociologického hlediska výsledky výzkumu jako statisticky významné a nelze je zevšeobecnovat na celou populaci adolescentů.

V dotazníku jsem použila uzavřené otázky /položky/, některé s výběrem více možností, celkem 11 položek. Na začátku dotazníku jsem volila otázky jednodušší, v prostřední části otázky složitější, poslední položka obsahuje tři podpoložky /faktografické údaje/. Dotazník je nestandardizovaný, vlastní konstrukce. Dotazníky byly vyplňovány anonymně. Celkem bylo rozdáno 100 dotazníků, návratnost byla vysoká, vrátilo se 98 dotazníků. Dotazníky jsem použila všechny a číslo 98 budu brát jako celek.

Žáci vyplňovali dotazníky ochotně, otázkám většinou rozuměli. Získané údaje jsem vepsala do tabulek a podle nich vytvořila pro jasnější představu grafy.

5.5 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumného šetření se zúčastnili žáci různých středních odborných škol, kteří jsou ubytovaní na domově mládeže v Rudolfově a žáci Střední odborné školy a Vyšší odborné školy v Českých Budějovicích, kteří ubytovaní na domově mládeže nejsou. Výběr vzorku byl tedy záměrný. Střední odborné školy uvádím pro přehlednost v tabulce.

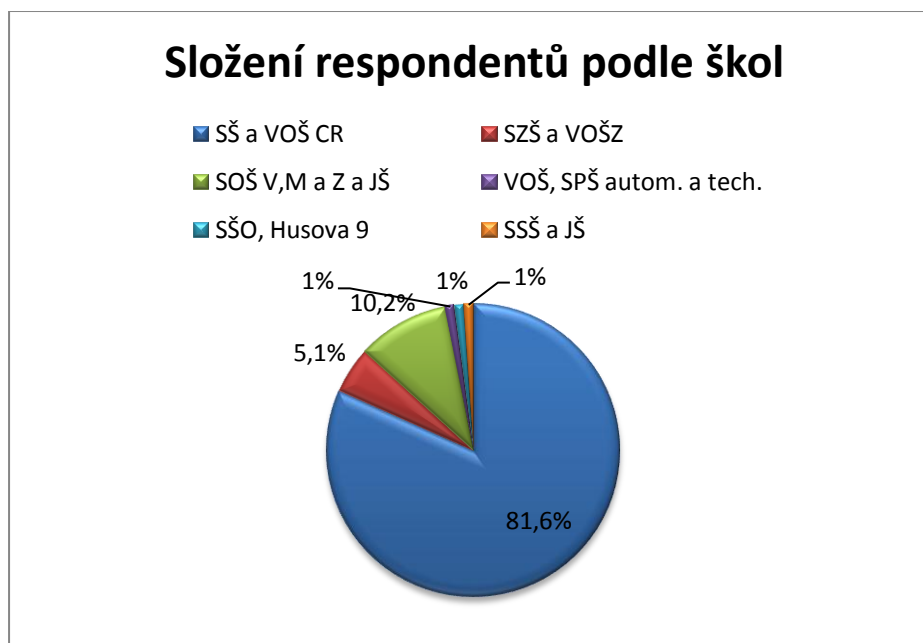

Tabulka č. 1: Počty všech respondentů podle škol

Střední škola a Vyšší odborná škola cestovního ruchu České Budějovice	80 žáků
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická České Budějovice	5 žáků
Střední odborná škola veterinární, mechanizační a zahradnická a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky České Budějovice	10 žáků
Vyšší odborná škola, Střední průmyslová škola automobilní a technická České Budějovice	1 žák
Střední škola obchodní, České Budějovice	1 žák
Soukromá střední škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Č. Budějovice, s.r.o.	1 žák
Celkem	98 žáků

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 1: Složení respondentů podle škol (údaje uvedeny v relativních četnostech; $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

V grafu je vidět, že většina dotazovaných žáků (81,6%) je ze Střední školy a Vyšší odborné školy v Českých Budějovicích.

Na domově mládeže jsem rozdala a instrukce k dotazníkům podala osobně. Prostředí domova mládeže je blíže popsáno v teoretické části bakalářské práce. Ve škole byly rozdány dotazníky prostřednictvím třídních učitelů, a to v jedné třídě prvního ročníku nástavbového studia a v jedné třídě prvního ročníku studijního oboru

hotelnictví. Střední škola a Vyšší odborná škola cestovního ruchu připravuje budoucí pracovníky v různých oblastech cestovního ruchu, je zaměřená na gastronomii, hotelnictví a turismus.

Respondenti pocházejí z různého kulturního a sociálního prostředí. Věk žáků byl v rozmezí od 15 let do 19 let. Největší zastoupení měli žáci nejstarší, tj. 19 a více let (39 žáků), nejméně odpovídalo žáků ve věku 15 let (7 žáků). Je to dáno také tím, že čím dál častěji studují i v nižších ročnících starší žáci, kteří přestupují z jiných škol. Žáků ve věku 16 let bylo 21, ve věku 17 let pak 17 a ve věku 18 let 14 žáků.

Graf č. 2: Složení respondentů dle věku (údaje uvedeny v relativních četnostech; $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

Počet chlapců a dívek také nebyl vyrovnaný, odpovídalo 31 chlapců a 67 dívek.

Graf č. 2: Složení respondentů dle pohlaví (údaje uvedeny v relativních četnostech; $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

5.6 Prezentace a interpretace výsledků praktické části

Položka č. 1 : Jsi ubytován na domově mládeže?

V grafu je znázorněn poměr ubytovaných a neubytovaných. 57 dotazovaných žáků je ubytovaných na domově mládeže, 41 dotazovaných žáků ubytováno není.

Graf č. 3: Složení respondentů podle ubytování (údaje uvedeny v relativních četnostech; $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

Položka č. 2: Jaké jsou Tvé nejčastější aktivity na internetu?

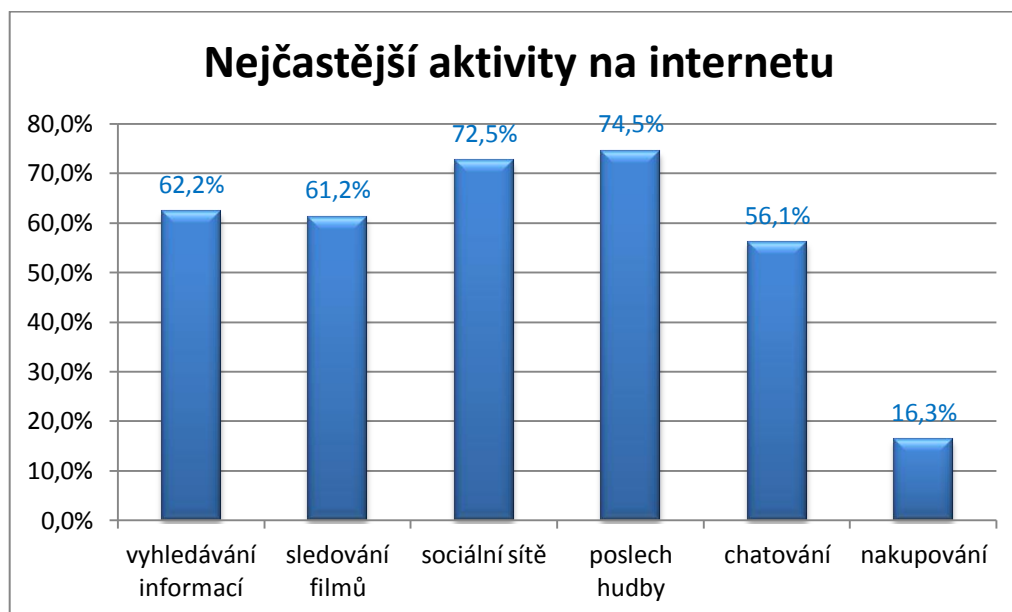
U této otázky měli žáci možnost vybrat i více možností a také toho většina využila. Pouhých 6 dotázaných uvedlo jednu možnost. Jako nejčastější aktivitu uváděli respondenti *poslech hudby* (74,5%). Mám za to, že jde spíše o souběžnou aktivitu např. při používání *sociálních sítí* (72,5%) nebo *vyhledávání informací* (62,2%), což jsou další dvě nejčastěji uváděné aktivity. *Nakupování* (16,3%) je na posledním místě, důvodem je jistě i to, že tato cílová skupina je stále ještě finančně závislá na rodičích.

Podobná zjištění nalezneme i ve výzkumu Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, kde sledovaná skupina ve věku 15–17 let uvedla jako nejčastější aktivity na internetu sociální sítě, vyhledávání informací a chatování, k nákupu využívají internet minimálně.

Dominantní je u této generace využívání internetu ke komunikaci. V tomto období jsou důležité vztahy s vrstevníky, přes sociální sítě mohou sdílet okamžitě všechny své

pocity, zkušenosti. Vyhledávání informací souvisí z velké části se školními povinnostmi.

Graf č. 5: Nejčastější aktivity na internetu (údaje uvedeny v relativních četnostech; $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

Položka č. 3: **Na internetu jsem nejčastěji v tuto dobu:**

Touto položkou jsem chtěla zjistit, zda žáci ubytovaní na domově mládeže, dodržují denní režim stanovený Vnitřním řádem domova mládeže a zda existuje rozdíl mezi ubytovanými a neubytovanými.

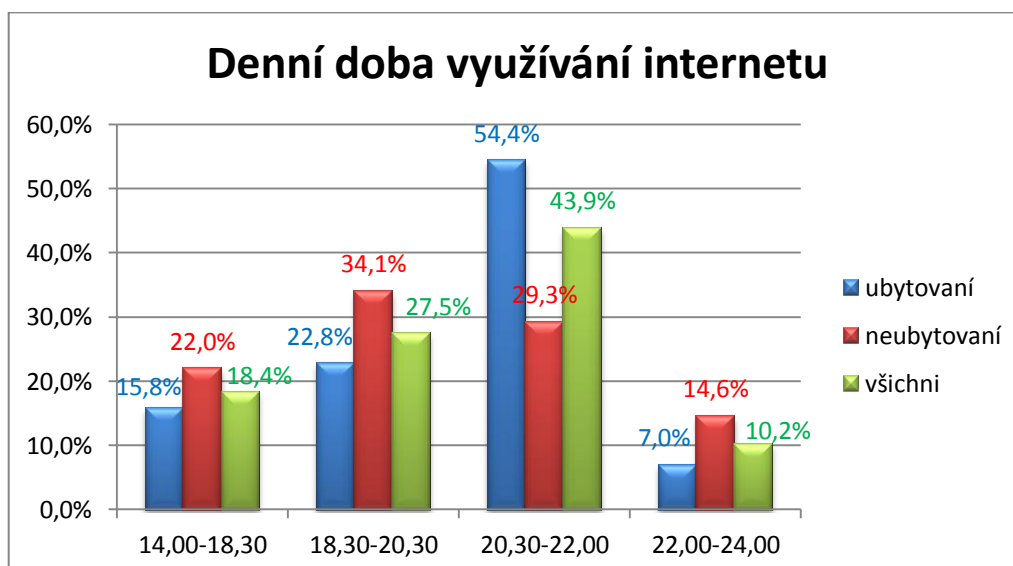
Celkově je vidět, že nejčastější doba využívání internetu je mezi 20,30 a 22,00 (43,9%). Je to také jediná doba, ve které mají ubytovaní vyšší hodnotu než neubytovaní. Ubytovaní respondenti jsou omezeni dobou večerky a podle výsledků jí dodržují. Čtyři dotazovaní, kteří uvedli dobu mezi 22,00 a 24,00 jsou ve věkové kategorii 19 a více let, jsou to tedy žáci NS či studenti VOŠ, kteří mají jiný režim. Naopak šest dotazovaných, kteří nejsou ubytovaní na domově mládeže a uvedli dobu od 22,00 do 24,00, jsou ve věkové kategorii 15 a 16 let. Jedním z důvodů může být i liberálnější styl výchovy preferovaný v dnešní době.

Tabulka č. 2: Denní doba, kdy jsou žáci zaměstnáni aktivitami na internetu

Otázky č. 1/ č. 3	Ubytování		Neubytování		Celkem	
	počet	%	počet	%	počet	%
Souhrn	57	100%	41	100%	98	100%
14,00-18,30	9	15,8%	9	22%	18	18,4%
18,30-20,30	13	22,8%	14	34,1%	27	27,5%
20,30-22,00	31	54,4%	12	29,3%	43	43,9%
22,00-24,00	4	7%	6	14,6%	10	10,2%

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 6: Denní doba využívání internetu (údaje uvedeny v relativních četnostech; ubytovaní $f_i = 100\%$, $n_i = 57$; neubytovaní $f_i = 100\%$, $n_i = 41$; všichni $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

Položka č. 4: Kolik času průměrně denně strávíš na internetu?

Na internetu stráví denně 1–3 hodiny víc jak polovina dotazovaných (55,1%), asi pro třetinu je to 4–6 hodin, 6 a více hodin tráví na internetu 10,2% dotazovaných. Mezi ubytovanými a neubytovanými zde nejsou velké rozdíly, znatelnější rozdíl je pouze u možnosti 6 a více hodin, kde vyšší hodnoty mají ubytovaní respondenti.

Ze *Zprávy o mládeži 2013* vyplývá, že užívání internetu neustále roste. Ve věku 15–29 let používalo internet v roce 2002 13% dotazovaných, v roce 2010 to bylo již 67% (www.msmt.cz).

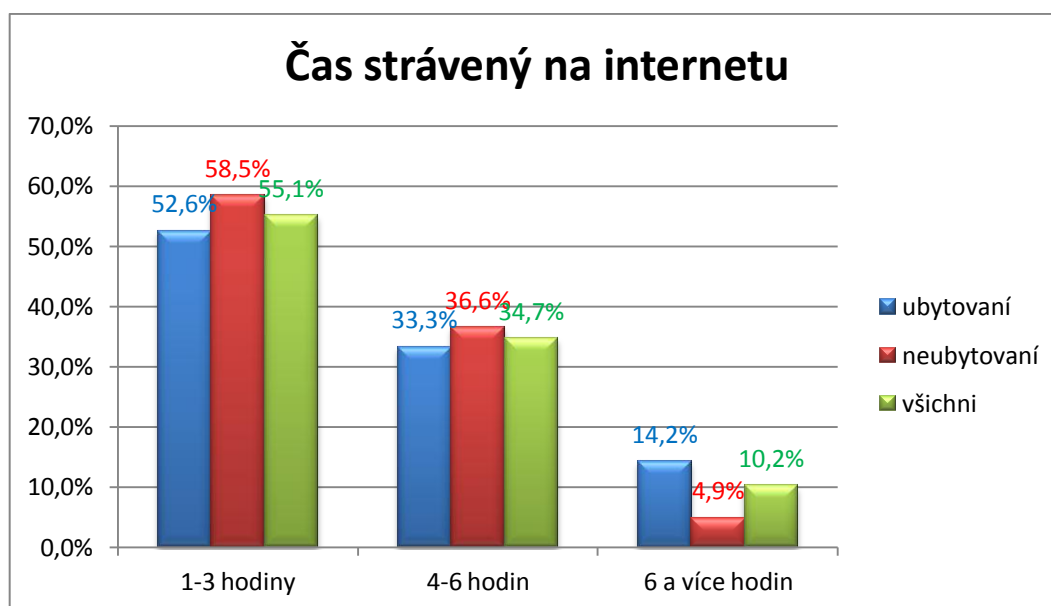
Na zvyšující se intenzitě používání internetu má jistě podíl i lepší počítačová gramotnost a uživatelská schopnost dnešní mládeže a také to, že do nových digitálních médií, se transformují starší, klasická.

Tabulka č. 3: Čas strávený na internetu

Otázka č. 1 / č. 4	Ubytovaní		Neubytovaní		Celkem	
	počet	%	počet	%	počet	%
Souhrn	57	100%	41	100%	98	100%
1-3 hodiny	30	52,6%	24	58,5%	54	55,1%
4-6 hodin	19	33,3%	15	36,6%	34	34,7%
6 a více hodin	8	14,1%	2	4,9%	10	10,2%

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 7: Čas strávený na internetu (údaje uvedeny v relativních četnostech; ubytovaní $f_i = 100\%$, $n_i = 57$; neubytovaní $f_i = 100\%$, $n_i = 41$; všichni $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

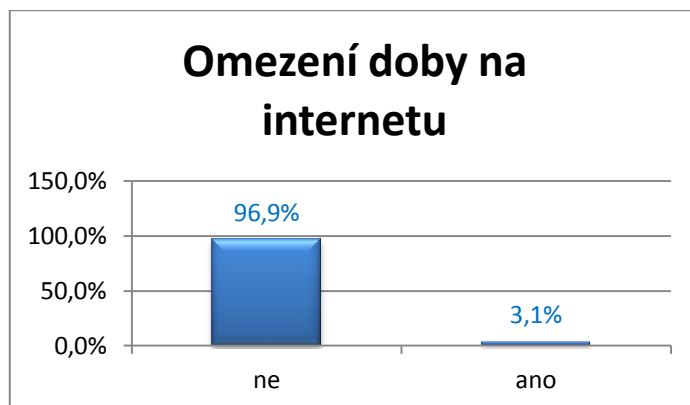
Zdroj: vlastní šetření

Položka č. 5: Stanovuje Ti někdo, kolik času můžeš strávit na internetu?

Na tuto položku odpověděli souhlasně pouze tři dotazovaní, kteří byli z řad neubytovaných žáků. Na otázku *Kdo jim stanovuje, kolik času mohou strávit na internetu*, odpověděli – rodič. Respondenti tedy nemají pocit, že by je vychovatel či někdo jiný, v této činnosti omezoval.

Ve zprávě výzkumného týmu sociologie a psychologie v rámci projektu bezpečnostního výzkumu *Problematika kybernetických hrozeb z hlediska bezpečnostních zájmů České republiky* se uvádí, že zhruba dvě třetiny rodičů omezují dobu, kterou mohou děti trávit denně u počítače a považují to za kontrolu při práci s internetem. Je třeba ale říci, že je to nejméně efektivní způsob (www.mvcr.cz).

Graf č. 8: Omezení doby na internetu (údaje uvedeny v relativních četnostech, $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

Položka č. 6: Jakou činností trávíš nejvíce volného času?

Z celkového počtu dotazovaných označilo jako nejčastější činnost *setkávání s přáteli* (75,5%), a to i v případě, pokud se podíváme zvlášť na respondenty ubytované a neubytované. Je to v tomto období života pochopitelné, vztahy s vrstevníky jim dokážou pomoci při osamostatnění a „osvobození se“ od rodiny, vrstevníci jsou zdrojem pocitu jistoty. Na druhém místě je *poslech hudby* (66,3%) a ani zde nejsou významné rozdíly mezi ubytovanými a neubytovanými. Jak už jsem uvedla u položky č. 2, hudba dnes doprovází mládež téměř na každém kroku - při sportu, tvůrčí činnosti, při různých aktivitách na internetu, při cestě do školy a ze školy, s hudbou „v uších“ usínají, dokonce se při ní i učí. Další nejčastější činností jsou *aktivity na internetu*, ale to platí pro ubytované žáky. U žáků neubytovaných je to sport, procházky a poté internet. Zde už vykazují vyšší hodnoty ubytovaní žáci, rozdíl je celých 25,2%. Zajímavým zjištěním pro mě byla pozice čtvrtého a pátého místa. Pokud se podíváme na celkové hodnoty, je to *sport* a pak následuje *návštěva restaurací, kaváren*. Toto pořadí se shoduje s pořadím u neubytovaných. Ubytovaní žáci uvedli čtvrtou nejčastější aktivitu *návštěva restaurací, kaváren* a jako pátou *sport*. Zatímco u *sportu* nejsou rozdíly v hodnotách nijak významné, alarmující je pro nás, jako pedagogické pracovníky, rozdíl

hodnot u aktivity *návštěva restaurací, kaváren*, celých 24,1%. Při výzkumu však nebylo zohledněno, zda jde o všední dny či o víkendy.

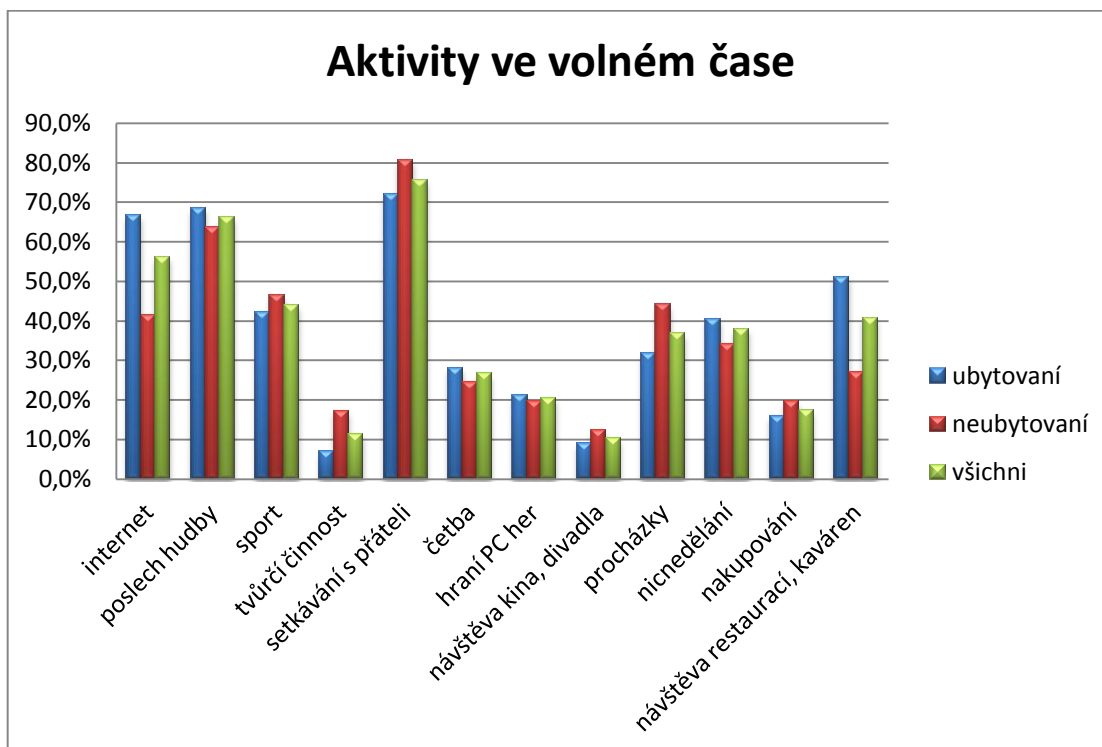
Tabulka č. 4: Aktivity ve volném čase

Otázky č. 1/ č. 6	Ubytován		Neubytován		Celkem	
	počet	%	počet	%	počet	%
Souhrn	57	100%	41	100%	98	100%
Internet	37	66,7%	17	41,5%	55	56,1%
Poslech hudby	39	68,4%	26	63,4%	65	66,3%
Sport	24	42,1%	19	46,3%	43	43,9%
Tvůrčí činnost	4	7%	7	17,1%	11	11,2%
Setkávání s přáteli	41	72%	33	80,5%	74	75,5%
Četba	16	28,1%	10	24,4%	26	26,5%
Hraní PC her	12	21,1%	8	19,5%	20	20,4%
Návštěva kina, divadla	5	8,8%	5	12,2%	10	10,2%
Procházky	18	31,6%	18	44%	36	36,7%
Nicnedělání	23	40,4%	14	34,1%	37	37,8%
Nakupování	9	15,8%	8	19,5%	17	17,3%
Návštěva restaurací, kaváren	29	50,9%	11	26,8%	40	40,8%

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 9: Aktivity ve volném čase (údaje uvedeny v relativních četnostech; ubytovaní $f_i = 100\%$, $n_i = 57$; neubytovaní $f_i = 100\%$, $n_i = 41$; všichni $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

Po vyhodnocení této otázky mě zajímalo také porovnání věku respondentů k aktivitě *návštěva restaurací, kaváren*. Z tabulky je tedy patrné, že v restauracích a kavárnách tráví volný čas i nezletilí, ale samozřejmě to nemusí znamenat, že pijí alkoholické nápoje, na toto nebyla položka cílena.

Tabulka č. 5: Návštěva restaurací, kaváren

	Ubytován		Neubytován		Celkem	
	počet	%	počet	%	počet	%
Souhrn	57	100%	41	100%	98	100%
15 let	2	3,5%	1	2,4%	3	3,1%
16 let	3	5,3%	3	7,3%	6	6,1%
17 let	5	8,8%	0	0%	5	5,1%
18 let	6	10,5%	0	0%	6	6,1%
19 let a více	13	22,8%	6	14,6%	19	19,4%

Zdroj: vlastní šetření

Položka č. 7: **Kde se nejčastěji věnuješ svým zájmům?**

Svým zájmům se dotazovaní nejvíce věnují ve sportovních klubech a tanečních studiích. Je to logické. Různé tělesné vlastnosti, atraktivita, fyzická síla, dokonce i výška postavy, mohou fungovat jako sociální kompetence. Tělesný vzhled je důležitou součástí utváření identity adolescenta a hlavně média přikládají vysokou hodnotu fyzické kráse, vypracovanému tělu a tvoří tak současný standard. Pokud se podíváme na poměr ubytovaných a neubytovaných, vyšší hodnoty vykazují neubytovaní žáci, což může být dáno tím, že žáci ubytovaní na domově mládeže nemají možnost pokračovat v těchto zájmech ve svém místě bydliště (většinou tréninky probíhají ve všední dny), oproti tomu žáci neubytovaní mohou pokračovat v činnostech ve svých sportovních klubech a tanečních studiích.

Na druhém místě určili jako základnu svých zájmů domov mládeže, přitom tuto možnost nevedl ani jeden neubytovaný žák. Z 57 ubytovaných respondentů jich 61,4% využívá nabídky zájmových činností přímo na domově mládeže.

Tři respondenti uvedli více než jedno zařízení zájmových činností.

Tabulka č. 6: Místo, kde se věnují respondenti zájmovým činnostem

	Ubytovaní		Neubytovaní		Celkem	
	počet	%	počet	%	počet	%
Souhrn	57	100%	41	100%	98	100%
Domov mládeže	35	61,4%	0	0%	35	35,7%
Dům dětí a mládeže	1	1,8%	0	0%	1	1%
Sportovní kluby, taneční studia	19	33,3%	25	61%	44	44,9%
Základní umělecké školy	0	0%	1	2,4%	1	1%
Organizace dětí a mládeže a občanská sdružení	3	5,3%	2	4,9%	5	5,1%
nevybráno	3	5,3%	14	34,1%	17	17,3%

Zdroj: vlastní šetření

Položka č. 8: **Z nabídky volnočasových aktivit domova mládeže Rudolfov se zapojují do:**

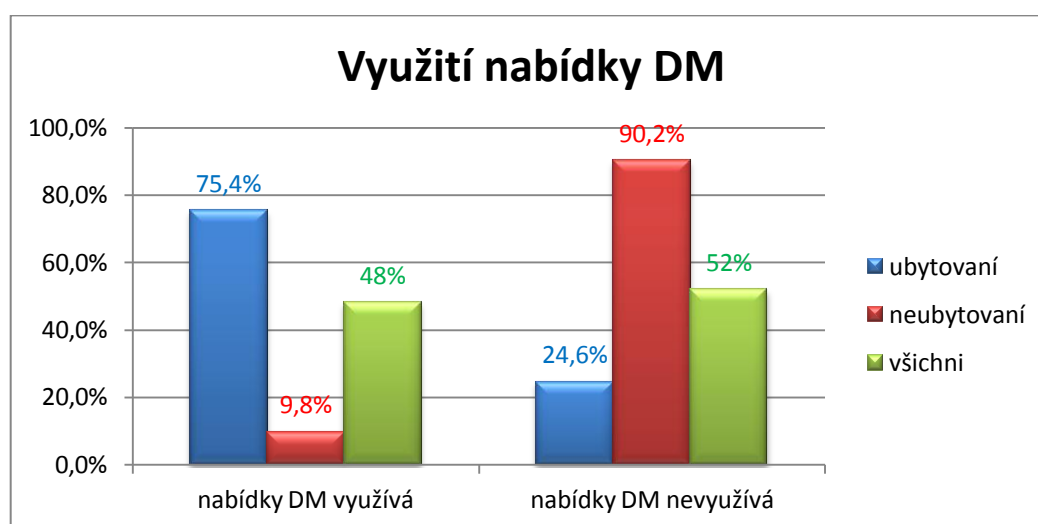
Z nabídky volnočasových aktivit domova mládeže Rudolfov celkově využívá 48%, z ubytovaných žáků je to 75,4%, z neubytovaných žáků je to pouze 9,8%.

Tabulka č. 7. Využití nabídky volnočasových aktivit domova mládeže Rudolfov

Otázka č. 1/ č. 8	Ubytování		Neubytování		Celkem	
	počet	%	počet	%	počet	%
Souhrn	57	100%	41	100%	98	100%
Nabídky DM využívá	43	75,4%	4	9,8%	47	48%
Nabídky DM nevyužívá	14	24,6%	37	90,2%	51	52%

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 10: Využití nabídky aktivit domova mládeže Rudolfov (údaje uvedeny v relativních četnostech; ubytovaní $f_i = 100\%$, $n_i = 57$; neubytování $f_i = 100\%$, $n_i = 41$; všichni $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

U této položky vykazují neubytování žáci nulové hodnoty šesti aktivit. Je to dáno tím, že dotazníky byly zadány pouze ve dvou třídách. Rozhodně se i neubytování žáci účastní turnajů a pěvecký sbor navštěvuje většinou neubytovaná děvčata. Ostatní volnočasové aktivity, kde vykazují nulové hodnoty, jsou skutečně více cíleny na žáky ubytované, nevýhodou pro neubytované je vzdálenost domova mládeže od centra Českých Budějovic.

Použitelná je tedy spíše ta část tabulky, kde vyhodnocují ubytované. U těchto respondentů vedou projekty z environmentální oblasti Pohodová třída, Pohodový pokoj, které jsou zaměřeny nejen na estetiku, ale také na upevňování sociálních vztahů, dodržování pravidel, Vnitřního řádu domova mládeže Rudolfov, aktivitu při zájmových činnostech, třídění odpadu apod. Na druhém místě jsou to tvůrčí činnosti, tedy výroba výzdoby při různých příležitostech nebo jen tak pro radost. Na třetím místě uváděli

dotazování návštěvu divadel a kin, zde ale nemám jistotu, zda všichni pochopili, že se jedná o organizovanou činnost, nikoliv o činnost individuální.

Tabulka č. 8: Aktivity, které žáci využívají z nabídky domova mládeže Rudolfov

	Ubytování		Neubytování		Celkem	
	počet	%	počet	%	počet	%
Sportovní činnost	13	22,8%	0	0%	13	13,3%
Tvůrčí činnost	17	29,8%	0	0%	17	29,6%
Pěvecký sbor	4	7%	0	0%	4	4,1%
Návštěvy divadel, kin	15	26,3%	0	0%	15	15,3%
Sezónní akce	7	12,3%	0	0%	7	7,1%
Časopis Koktejl	4	7%	0	0%	4	4,1%
Workshop	13	22,8%	1	2,4%	14	14,3%
Projekty s ekologickou tematikou	5	8,8%	3	7,3%	8	8,2%
Projekty z environmentální oblasti	20	35,1%	2	4,9%	22	22,4%

Zdroj: vlastní šetření

Položka č. 9: Můžeš využívat svůj volný čas, jak si sám/a přeješ?

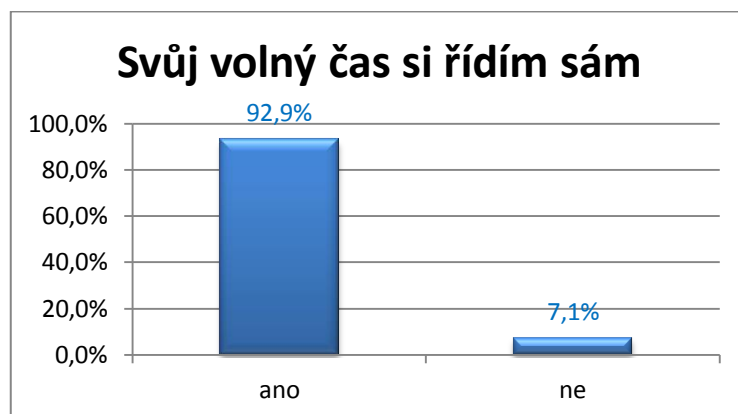
Také vyhodnocení této položky potvrzuje, že většina respondentů si organizuje svůj volný čas, jak sami chtějí, podobně tomu bylo i u položky, zda jim někdo určuje čas strávený na internetu. Pouze čtyři dotazovaní uvedli, že jim v tom brání čas a škola, tři dotazovaní uvedli, že jim v tom brání rodiče, jednou uvedli lenost a jednou sport. U této položky pro mě nemělo význam vyhodnocovat zvlášť ubytované a neubytované.

Tabulka č. 9: Ovlivnění volného času respondentů

	počet	%
Souhrn	98	100%
Ano	91	92,9%
Ne	7	7,1%
Brání mi v tom	4x – čas, 3x – rodiče, 1x – lenost, 1x - sport	

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 11: Ovlivnění volného času respondentů (údaje uvedeny v relativních četnostech, $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

Položka č. 10: Omezuješ kvůli internetu své zájmy (sportovní, kulturní, rekreační)?

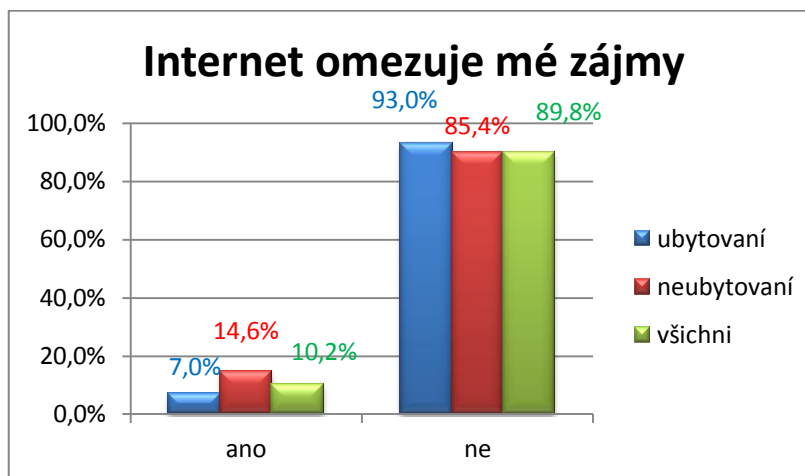
Většina respondentů nemá pocit, že by kvůli internetu omezovali své zájmy. Pouze 10,2% si uvědomuje, že čas strávený na internetu by mohli věnovat jiným činnostem, častěji si to myslí nebytovaní žáci.

Tabulka č. 10: Omezení jiných aktivit kvůli internetu

	Ubytovaní		Neubytovaní		Celkem	
	počet	%	počet	%	Počet	%
Souhrn	57	100%	41	100%	98	100%
Ano	4	7,0%	6	14,6%	10	10,2%
Ne	53	93,0%	31	85,4%	88	89,8%

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 12: Omezení jiných aktivit kvůli internetu (údaje uvedeny v relativních četnostech; ubytovaní $f_i = 100\%$, $n_i = 57$; neubytovaní $f_i = 100\%$, $n_i = 41$; všichni $f_i = 100\%$, $n_i = 98$)

Zdroj: vlastní šetření

5.7 Shrnutí výzkumného šetření

Výsledky výzkumného šetření nám umožnily nahlédnout do problematiky vlivu médií, zejména internetu, na volný čas mládeže ve Střední škole a Vyšší odborné škole cestovního ruchu v Českých Budějovicích a na domově mládeže Rudolfov.

První oblast, na kterou jsem se zaměřila ve výzkumu, byla oblast ovlivňování volného času mládeže internetem. Nejvíce žáků, více jak polovina, tráví na internetu jednu až tři hodiny denně, o něco málo je větší podíl žáků neubytovaných. Tři až šest hodin se zabývá činností na internetu více jak třetina žáků, i zde je více žáků neubytovaných. Šest a více hodin denně věnuje internetu asi desetina dotazovaných, zde už vedou o něco žáci ubytovaní. Podle odpovědí z položky č. 5 téměř všem dotazovaným (96,9%) nikdo nestanovuje dobu, kterou mohou strávit na internetu. Omezení doby rodiči uvedli pouze tři neubytovaní respondenti. Potvrdilo se mi, že denní režim domova mládeže ubytovaní žáci dodržují, činnost na počítači ukončují do 22,00 hodin. Naproti tomu šest neubytovaných žáků ve věku 15 a 16 let jsou na internetu i do 24,00 hodin. Nejčastější aktivitou na internetu je u adolescentů *poslech hudby, využívání sociálních sítí a vyhledávání informací*. U možnosti *poslech hudby* jsem se domnívala, že doprovází většinu jejich aktivit jak na internetu, tak ostatních. Po zjištění této skutečnosti jsem znovu oslovila ubytované žáky na domově mládeže a ti mi tuto domněnku potvrdili. To, že je čas strávený na internetu omezuje v dalších zájmech,

přiznává z celkového počtu dotazovaných pouze 10,2%, častěji to přiznávají žáci neubytovaní.

Ve druhé oblasti výzkumu jsem se zabývala aktivitami žáků v jejich volném čase. Položkou č. 6 jsem vyhodnocovala nejčastější aktivity žáků. Pro lepší přehlednost uvádím pořadí:

<u>Ubytování</u>	<u>Neubytovaní</u>
1. Setkávání s přáteli	Setkávání s přáteli
2. Poslech hudby	Poslech hudby
3. Internet	Sport
4. Návštěva restaurací, kaváren	Procházky
5. Sport	Internet
6. Nicnedělání	Nicnedělání
7. Procházky	Návštěva restaurací, kaváren
8. Četba	Četba
9. Hraní PC her	Nakupování
10. Nakupování	Hraní PC her
11. Návštěva divadel, kin	Tvůrčí činnost
12. Tvůrčí činnost	Návštěva divadel, kin

Jako nejčastější aktivitu uváděli respondenti *setkávání s přáteli*, *poslech hudby* a *internet*. U této položky jsem si zvlášť také porovnávala aktivitu *návštěva restaurací, kaváren* a porovnávala ji s věkem respondentů. *Návštěvu restaurací, kaváren* přiznali dva ubytovaní a jeden neubytovaný ve věku 15 let, tři ubytovaní a tři neubytovaní ve věku 16 let, pět ubytovaných a žádný neubytovaný ve věku 17 let. Z této otázky ale nevyplývalo, zda zjišťují tyto aktivity ve všedních dnech či o víkendech. U zletilých respondentů vykazují vyšší hodnoty u této aktivity ubytovaní žáci. Ve výzkumu mě také zajímalo, kde se mládež věnuje svým zájmovým činnostem. Jsou to sportovní kluby a taneční studia. Jako druhé nejčastější místo označili domov mládeže. 17,3% žáků si nevybralo ani jedno zařízení pro zájmové činnosti. To ale nemusí znamenat, že by žádné zájmy neměli, mohou se jim věnovat individuálně. Dále jsem se zaměřila na zájem žáků o volnočasové aktivity domova mládeže Rudolfov. Výběr volnočasových aktivit je díky různé specializaci vychovatelek pestrý a žáky můžeme motivovat k těm, které nemusí finančně dotovat a tím také zmírnit sociální rozdíly mezi nimi. Naši

nabídky využívá z celkového počtu 48% dotazovaných, z ubytovaných je to 75,4% žáků. Nejoblíbenějšími aktivitami domova mládeže u dotazovaných jsou *tvůrčí činnosti*, dále *projekty z environmentální oblasti a návštěvy divadel, kin*. Zde ještě uvádím pořadí volnočasových aktivit domova mládeže Rudolfov dle oblíbenosti tak, jak určili respondenti:

1. Tvořící činnost (vánoční a velikonoční výzdoba, keramika, korálkování atd.)
2. Projekty z environmentální oblasti (Pohodová třída, Pohodový pokoj)
3. Návštěvy divadel, kin
4. Workshop (přehlídka zájmové a tvůrčí činnosti, která se koná 2x ročně)
5. Sportovní činnost (turnaje, zumba apod.)
6. Projekty s ekologickou tématikou (celoškolní soutěž Po zelené, exkurze do ZOO, expedice Česká ráj, Klostermannovou stezkou)
7. Sezónní akce (maškarní, mikulášská, Gardenparty apod.)
8. Pěvecký sbor
9. Tvorba časopisu Koktejl

Celých 92,9% dotazovaných si svůj volný čas řídí sami, necítí se tedy nijak manipulováni. Zachování principu dobrovolnosti je pro oblast výchovy mimo vyučování důležité.

5.8 Ověření předpokladů

1. Předpokládala jsem, že působením výchovy mimo vyučování a režimu domova mládeže tráví ubytovaní žáci méně času na internetu.

Tento předpoklad se nepotvrdil. Přestože domov mládeže nabízí široké spektrum volnočasových aktivit a žáci, především ubytovaní, je také z velké části využívají, stále to neznámá, že by na internetu trávili kratší dobu než neubytovaní žáci. Za pozitivní výsledek považuji to, že 75,4% žáků ubytovaných využívá nabídky domova mládeže, neubytovaných pouze 9,8%. Jsou zde zahrnuti i činnosti organizované domovem mládeže mimo budovu a také pro neubytované žáky naší školy. Zájmovým činnostem se ubytovaní nejčastěji věnují na domově mládeže (61,4%), neubytovaní zvolili sportovní kluby a taneční studia (61%).

2. Předpokládala jsem, že žáci, kteří nejsou ubytovaní na domově mládeže, tráví více času na internetu.

Tento předpoklad se také nepotvrdil. Mezi tím, kolik času stráví na internetu ubytovaní a neubytovaní, nejsou velké rozdíly. 1 až 3 hodiny tráví čas na internetu 52,6% ubytovaných a 58,5% neubytovaných, 4 až 6 hodin je to 33,3% ubytovaných a 36,6% neubytovaných. 6 a více hodin se věnuje internetovým aktivitám dokonce více ubytovaných žáků, a to 14,2%, zatímco neubytovaných 4,9%. Významnější rozdíly jsou pouze v tom, kdy tráví čas na internetu. Zde se ukázalo, že ubytovaní jsou omezeni denním režimem a tato pravidla také dodržují. Do 22,00 hodiny je na internetu 54,4% ubytovaných, 29,3% neubytovaných, do 24,00 je to pouze 7% ubytovaných (žáci NS a VOŠ) a 14,6% neubytovaných.

6 Závěr

V bakalářské práci na zvolené téma Vliv médií na osobnost středoškolské mládeže v prostředí domova mládeže se zabývám, jakými volnočasovými aktivitami vyplňují adolescenti svůj volný čas a jak je při tom ovlivňují internetová média. Zaměřuji se na zájmovou činnost domova mládeže Rudolfov a dodržování stanovených pravidel na tomto domově.

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, zda se žáci domova mládeže Rudolfov a žáci Střední školy a Vyšší odborné školy cestovního ruchu v Českých Budějovicích věnují nabízeným zájmovým činnostem, jaké aktivity upřednostňují a jakou roli zde hraje internet, jako nejvíce využívané médium této cílové skupiny.

Přestože se stanovené předpoklady nepotvrdily, přínosem pro náš domov mládeže bude vyhodnocení výsledků z jednotlivých položek.

Na životním stylu dnešní mládeže se podepisuje nárůst volného času a možnost svobodného rozhodování, jak s tímto časem naložit. Vyhodnotila jsem si, k jakým aktivitám mládež směřuje, jaké jsou pro ni atraktivní činnosti, jaké aktivity můžeme rozvíjet a jaké usměrňovat. Pokud se mládež projevuje stále více pasivně, což je vidět i z našeho výzkumu, je to způsobeno vlivy z prostředí a nesprávnou výchovou. A právě s těmito vlivy je nutno počítat při plánování všech činností, zejména zájmových.

Za jeden z nejdůležitějších faktorů, které ovlivňují volný čas, lze považovat rodinu. Zde se již od dětství uskutečňuje výběr volnočasových aktivit a organizuje se volný čas. Důležité je socioekonomické postavení rodiny, její hodnotová orientace, také vzdělání rodičů a celkové klima v rodině. To vše utváří životní styl jednotlivce a s tím spojené návyky aktivního či pasivního trávení volného času. V dnešní době doprát dětem zájmové činnosti, které jsou pro ně „in“, je pro mnohé rodiny finančně velmi náročné, mnohdy i nemožné. A právě nabídku zájmových činností, které jsou zdarma nebo jen za minimální finanční částku, můžeme řadit do silných stránek našeho domova mládeže. Dalším faktorem při ovlivňování volného času je úroveň společnosti, její kulturní zvyklosti. S tím také souvisí prezentace a přístup k médiím dané společnosti. Média nám mohou jistě dobře sloužit, ale mohou nás také začít ovládat. Dlouhé vysedávání u počítače způsobuje celou řadu zdravotních problémů fyzických, jako je špatné držení těla, poruchy krevního oběhu, poškození očí a také psychických problémů, jako je stres. Potíže mohou nastat i v sociální oblasti, kdy zejména síťová média nahrazují

komunikaci „tváří v tvář“, interakci, kdy hlavně u mládeže zamezují získávání potřebných sociálních dovedností. Neefektivní trávení volného času, kam můžeme řadit i „ubíjení“ času na internetu, je jednou ze sociálních příčin, které mají vliv na nežádoucí chování mládeže. Sem můžeme řadit i nesprávné střídání pasivních a aktivních činností nebo také naprostou absenci aktivních činností. Ale i v tomto období máme ještě šanci vést mládež k aktivitě a ovlivňovat ji ve výběru volnočasových aktivit, které jsou stále ještě vnímány jako nejdůležitější a nejefektivnější součást prevence patologických jevů. Pro adolescenci je stále ještě typická potřeba aktivity i ve vztahu k volnému času. A toho, i v tomto období, můžeme a musíme jako pedagogičtí pracovníci využít.

Seznam použité literatury a zdrojů:

Tištěné zdroje

ATKINSONOVÁ, R. a kol. *Psychologie*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-352-X.

BOCAN, M. a kol. *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let*. Národní institut dětí a mládeže ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a školské zařízení pro zájmové vzdělávání, 2011.

BUDINSKÁ, M.; VAŇKOVÁ, J. Socializační činitelé a jejich vliv na děti a mládež. *Prevence*. 2010, roč. 7, č. 4, s. 7.

ČESKO. Zákon č. 317 ze dne 2. září 2008 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 103, s. 4826.

DVOŘÁČEK, T. Volný čas a specifika jeho trávení vícečlennými rodinami. *Vychovávatel'*. 2009, roč. LVII, č. 6, s. 12.

DUROZOI, G.; ROUSSEL, A. *Filozofický slovník*. Praha: EWA Edition, 1994. ISBN 80-85764-07-5.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-8593179-6.

HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7473-927-5.

HOLCNEROVÁ, P. Sociální síť na Internetu, přínos i rizika jejich užívání pro dospívající. *Prevence*. 2009, roč. 6, č. 9, s. 8,9.

HOLLÁ, K. Masmédia ve volnočasových aktivitách žáků ZŠ. *Vychovávatel'*. 2009, roč. LVII, č. 7, s. 17.

JIRÁK, J.; KÖPPLOVÁ B. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.

JIRÁK, J.; PAVLIČIKOVÁ, H. *Média pod lupou*. Praha: Powerprint, 2013. ISBN 978-80-7415-70-2.

KAPLÁNEK, M. Pedagogika volného času – Projekt budoucnosti, nebo slepá ulička? *Pedagogika*. 2010, roč. LX, s. 15-16.

- KLIMOVÁ, L.; SEJČOVÁ, L. Násilí v médiích a jeho vliv na děti a mládež. *Vychovávatel'*. 2008, roč. LVI, č. 6, s. 4.
- KUČEROVÁ, S. *Člověk-hodnoty-výchova: Kapitoly z filosofie výchovy*. Prešov: ManaCon, 1996. ISBN 80-85668-34-3.
- MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.
- MADEJ, J. Význam masmédií v pedagogickém procesu. *Vychovávatel'*. 2007, roč. LIV, č. 5, s. 39.
- MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.
- MORAVEC, V. *Vybrané aspekty vlivu médií na psychický vývoj dětí a dospívajících*. Přednáška Václava Moravce na Konferenci domovů mládeže v listopadu 2011 v Hradci Králové.
- NOVOTNÁ, E. *Sociologie sociálních skupin*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2957-2.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.
- PRUDKÝ, L. a kol. *Studie o hodnotách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-266-0.
- POSTMAN, N. *Ubavit se k smrti*. Havlíčkův Brod: Mladá fronta, 1999. ISBN 80-204-0747-2.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
- ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1174-4.
- SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 978-80-7229-266-0.
- SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1007-X.
- SUCHÝ, A. *Mediální zlo – mýty a reality*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-926-9.
- SVOBODA, J. *Zdroje, důsledky a návrhy řešení agresivního chování v současné škole*. Přednáška Jana Svobody na Konferenci domovů mládeže v listopadu 2011 v Hradci Králové.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

Internetové zdroje

CEBE, J. a kol. Stav mediální gramotnosti v ČR. [online]. Praha: Centrum pro mediální studia CEMES UK FSV, 2011 [cit. 2014-01-24]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/medialni-gramotnost/vysledky-studie-15-plus.pdf>

KLINIK A DIKTOLÓGIE. Jak se závislost na internetu definuje?. *Adiktologie.cz* [online]. ©2012 [cit. 2014-01-24]. Dostupné z: <http://www.poradna.adiktologie.cz/jak-se-zavislost-na-internetu-definuje/>

Problematika kybernetických hrozeb z hlediska bezpečnostních zájmů České republiky [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2008 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/cyber-vyzkum-fsvredukce-2-pdf.aspx

MARŠKOVÁ, H. Zpráva o mládeži 2013. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/33231_1_1/

Volný čas a prevence u dětí a mládeže [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2002 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/7327_1_1/

Přílohy

Příloha I. Dotazník

Dobrý den,

Dotazník, který jste obdrželi, je zaměřen na problematiku vlivu médií na volný čas současné mládeže. Cílem je zjistit, jak především internet ovlivňuje volnočasové aktivity mladé generace. Dotazník je anonymní, proto prosím o co nejupřímnější vyplnění všech otázek. Získané informace využiji jako podklad pro praktickou část mé bakalářské práce.

Dotazník obsahuje celkem 11 položek. Každá položka má několik možností. Položku si vždy pozorně přečtete a zaškrtnete jednu nebo více možností (pouze u některých položek).

Děkuji Vám za spolupráci

1. Jsi ubytován/a na domově mládeže?

- a) Ano – Kde:.....
- b) Ne

2. Jaké jsou Tvé nejčastější aktivity na internetu? (Můžeš vybrat i více možností)

- a) Vyhledávání informací
- b) Sledování filmů
- c) Sociální sítě
- d) Poslech hudby
- e) Chatování
- f) Nakupování

3. Na internetu jsem nejčastěji v tuto dobu:

- a) 14,00-18,30
- b) 18,30-20,30
- c) 20,30-22,00
- d) 22,00-24,00

4. Kolik času průměrně denně trávíš na internetu?

- a) 1-3 hodiny
- b) 4-6 hodin
- c) 6 a více hodin

5. Stanovuje Ti někdo, kolik času můžeš strávit na internetu?

- a) Ne
- b) Ano

Pokud **ano**, zaškrtni kdo: rodič
  vychovatel
  někdo jiný

6. Jakou činností trávíš nejvíce volného času? (Můžeš vybrat i více možností)

- a) Internet
- b) Poslech hudby
- c) Sport
- d) Tvůrčí činnost
- e) Setkávání s přáteli
- f) Četba
- g) Hraní PC her
- h) Návštěva kina, divadla
- i) Procházky
- j) Nicnedělání
- k) Nakupování
- l) Návštěva restaurací, kaváren

7. Kde se nejčastěji věnuješ svým zájmům?

- a) Domov mládeže
- b) Dům dětí a mládeže
- c) Sportovní kluby, taneční studia
- d) Základní umělecké školy
- e) Organizace dětí a mládeže a občanská sdružení (Skaut, Pionýr, Sokol, hasiči, rybáři apod.)

8. Z nabídky volnočasových aktivit domova mládeže Rudolfov se nejvíce zapojují do: (můžeš vybrat i více možností)

sportovní činnosti (turnaje)

tvůrčí činnosti (vánoční a velikonoční výzdoba, keramika atd.)

pěvecký sbor

návštěvy divadel, kin

sezónní akce (maškarní, mikulášská apod.)

časopis Koktejl

Workshop

Projekty s ekologickou tematikou (soutěž Po zelené, exkurze ZOO, expedice Český ráj, Klostermannovou stezkou)

Projekty z environmentální oblasti (Pohodová třída, Pohodový pokoj)

9. Můžeš využívat svůj volný čas, jak si sám/a přeješ?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud **ne**, co nebo kdo Ti v tom brání? (můžeš vybrat i více možností).

Čas a škola

Zdravotní důvody

Rodiče nebo vychovatel

Nic - prostě se mi nechce

Jiný důvod.....

10. Omezuješ kvůli internetu některé své zájmy (sportovní, kulturní, rekreační)?

- a) Ano
- b) Ne

11. Jaký je Tvůj věk?

- a) 15
- b) 16
- c) 17
- d) 18
- e) 19 a více

Pohlaví: muž žena

Název školy, kde studuješ:.....